



Květinář Giuseppe Givola, gangster
Hook, velkozelnář
Obžalovaný Fish
Obhájce
Soudce
Lékař
Žalobce
Mladý Inna, Romův důvěrník
Malý muž
Ignatius Dullfeet
Betty Dullfeetová, jeho žena
Tělesní strážci Artura Uie
Dogsboroughův sluha
Novinář
Gunmani
Zelníci z Chicaga a Cicera
Žena

PROLOG

Před plátěnou oponu předstoupí hlasatel. Na oponě jsou mohutné nápisy: „Nové zprávy o dokové aféře“ — „Boj o testament starého Dogsborougha a Dogsboroughovo doznání“ — „Senzace ve velkém procesu se žháří skladů“ — „Jak byl gangster Ernesto Roma zavražděn svými přáteli“ — „Vydírání a zavraždění Ignatia Dullfeeta“ — „Jak gangsteři dobyli města Cícera“. Za oponou bubny a činely.

HLASATEL.

Vážené publikum, chceme dnes před vás předstoupit
— tam vzadu, prosím, klid! —
s velikou historickou gangsterskou podívanou!
— Mladá paní, ustupte tam trošku stranou! —
Poprvé uslyšíte v této hře pravdu o tak zvané dokové aféře.
Dále vám na vědomost dáme Dogsboroughův testament, jeho doznání, jeho amen.
Vzestup Artura Uie za katastrofy na burzách.
Senzace v pověstném procesu se žháří skladů! Veliký krach!
Zavraždění Dullfeetovo! Justice v uvozkách! Gangsteři doma
aneb: Jak odpraven byl Ernesto Roma!
Iluminovaný živý obraz v závěru:
Gangsteři v dobytém městě Ciceru!
Uvidíte zde v uměleckém zpodobení gangsterský svět a jeho hrdiny, nad něž není.
Uvidíte mrtvé a uvidíte živoucí, byvší, stále i nejsoucí,
ty od narození i ty, co jimi teprv se mají stát,
dobrý, starý, počestný Dogsborough na příklad!

Před oponu předstoupí starý Dogsborough.

Srdce má černé, bílý vlas.

Ukloň se, zlotřilý starče, ohni vaz!

Starý Dogsborough se ukloní a ustoupí do pozadí.

Ten, koho dále uvidíte — hle, svou tvář už strká k nám —

před oponu předstoupí Givola

je Givola, květinář.

Se svou hubou, naolejovanou synteticky, namísto koně vám kozla prodá vždycky.

Prý krátké nohy mívá lež!

Koukněte na něho! Jdeš!

Givola ustoupí kulhaje do pozadí.

Teď přijde klaun nad klauny, Emanuelo Giri!

Ven s tebou, vylez ze své díry!

Před oponu předstoupí Giri a pozdraví zvednutím paže.

Jeden z největších hrdlořezů všech časů!

Pryč s tebou!

Giri rozhorleně odstoupí.

A nyní to vrcholné, co každého uvede do úžasu!

Gangster všech gangsterů! Pověstný a známý

Arturo Ui! Jímž nebesa — ó pánbůh s námi! —

nás potrestala za naše hříchy a viny, za naši slabost, hloupost a za zločiny!

Před oponu předstoupí Ui a jde podél rampy.

Na Richarda Třetího vzpomene si skoro každý.

Od dob červené a bílé růže

svět nezřel takového muže;

tak velikého ničemu a tak krvavé vraždy!

Vzhledem k tomu, vážené publikum,

hodlají herci vynaložit všechnen um,

ředitelství nechce šetřit výdaji, všichni

přiloží ruce k dílu,

aby vše bylo předvedeno ve vysokém stylu.

Je to však všechno skutečnost, věrná a ryzí,
neboť co tu dnes večer uvidíte, nebude vám nijak cizí,
nic z toho není vykonstruováno či vymyšleno,
cenzurováno či pro vás upraveno.
Celý svět ví o tom, co nyní ukážem:
je to gangsterská hra, předobře známá všem.

Žatím co hudba zesílí a přidruží se k ní rachot kulometu, hlasatel hbitě odstoupí.

■

1.

City. Vystoupí pět velkoobchodníků, vůdců Karfióltrustu.

FLAKE · Proklaté časy! Jak by Chicago, to staré dobré děvče, objevilo v své kapse díru, pro mléko jdouc ráno, a hledalo teď pracně ve strouze své centíky.

CARUTHER · Ted Moon mě tuhle pozval — a se mnou asi osmdesát jiných — na holoubátka. Dostavit se k němu, byli bychom tam našli leda ještě licitátora. Od nadbytku k bídě se přechází dnes rychleji, než stačíš třeba jen zblednout. Zelinářské loďstvo ještě jak kdysi přes patero jezer se blíží k městu, ale zákazníci už nejsou.

BUTCHER · Jako by se snesla noc k nám v pravé poledne!

MULBERRY · I Clive a Robber šli do dražby!

CLARK · I Wheeler už je bankrot — ten import ovoce, tak staroslavný! Garáže Dicka Havelocka — totéž!

CARUTHER · A kde je Sheet?

FLAKE · Ten nemohl dnes přijít, od banky k bance lítá.

CLARK · Co — i Sheet?

Pomlka.

Zkrátka a dobře: obchod s karfiólem je v tomto městě na dně.

BUTCHER · Hlavu vzhůru, páni! Kdo ještě není mrtev, žije!

MULBERRY · Nebýt už mrtev neznamená žít.

BUTCHER · Načpak tak černě, páni? Každý ví, že ve svém základě skrz naskrz zdravé je naše odvětví! Vždyť je to žrádlo pro milióny! Ať je krize: město chce čerstvou zeleninu. Má ji mít!

CARUTHER · Co drobná zelinářství?

MULBERRY · Špatné je to. Zákazník kupuje už jen pál hlávky, a ještě na dluh!

CLARK · Karfiól nám shnije.

FLAKE · Jen pro tu kurióznost podotýkám: v předsíni čeká chlapík jménem Ui...

CLARK · Snad ne ten gangster?

FLAKE · Osobně. On čichá mršinu. Chtěl by s ní hned vejít ve styk. Ernesto Roma, jeho pobočník, myslí, že zelináře přesvědčit lze, že velmi nezdravé je kupovat karfiól jiný nežli náš. Prý obrat lze zdvojnásobit, neboť zelinář raděj si ještě koupí karfiól než rakev.

Rozmrzelý smích.

CARUTHER · To je vskutku nestoudnost.

MULBERRY *směje se z plna hrdla* ·

Kulometry a bomby! Zbrusu nové prodejní ideje! Hle, čerstvá krev v obchodě s karfiólem! Proslechlo se, že máme špatné spaní! Pan Arturo Ui hned spěchá nabídnout nám svoje služby! Tak teď už zbývá jenom ten či ještě Armáda spásy. Kde se vaří líp?

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

CLARK · Uiova polévka je jistě vřelejší.

CARUTHER · Vyhodit!

MULBERRY · Ale zdvořile! Kdožví,
jak daleko to s námi dojde!

Smějí se.

FLAKE k Butcherovi · Co je
s tou městskou půjčkou? Jednal Dogsbo-
rough?

K ostatním.

Butcher a já jsme něco upekli,
co pomůže nám přestat mrtvou dobu
finanční tísně. Naše myšlenka
je jednoduchá: proč by město, jemuž
platíme přece daně, nemělo nás
vytáhnout z bryndy — půjčkou na vý-
stavbu

přístavních hrází? Zelenina by tak
lacině dostala se do města.

A starý Dogsborough by nám to mohl
zařídít. Zakročil už Dogsborough?

BUTCHER · Zdráhá se prosazovat naši věc.

FLAKE · Zdráhá? Nic pro nás nechce udělat?

On, jenž byl zvolen za přístavní okres?

CARUTHER · Volební fond mu krmím rok
co rok!

MULBERRY ·

U Sheeta, k čertu, býval kantýnským!
Než se dal na politiku, tak jedl
chléb trustu! To je černý nevděk! Flaku!
Co jsem ti říkal? Slušnost vymřela!
Ne nedostatek peněz, ale slušnosti!
Loď klesá ke dnu, cpou se z ní a klejí,
přátelství mizí, otrok bouří se
a starý usměvavý kantýnský
nám ukazuje velká chladná záda.
Kam v časech krize mizíš, morálko?

CARUTHER ·

Že Dogsborough? To jsem si nemyslel!

FLAKE ·

Jak vymlouvá se?

BUTCHER · Že prý návrh——
smrdí.

FLAKE ·

Co na něm smrdí? Stavět hráze přece
nesmrdí. To je práce. Chléb a práce
pro spoustu lidí!

BUTCHER · On prý pochybuje,
že budem stavět hráze.

FLAKE · Hanebnost!

BUTCHER · Že nechcem stavět?

FLAKE · Ne, že pochybuje!

CLARK · Tak at nám tedy půjčku probojuje
jiný muž.

MULBERRY ·

Jiní nejsou.

BUTCHER · Není tady
dnes druhý Dogsborough. Však buďte
klidni!

Ten muž je dobrý.

CLARK · Nač?

BUTCHER · Ten muž je
čestný!

Ba více: je to o něm známo!

FLAKE · Žvásty!

BUTCHER ·

Tot jasně! Myslí na svou pověst!

FLAKE · Jasně?

Potřebujeme městskou půjčku. Basta.
Pověst je jeho věc.

BUTCHER · Je tomu tak?

Myslím, že je to naše věc. Vždyť půjčku,
při níž se nikdo na nic neptá, může
zprostředkovat jen čestný člověk, na němž
chtít doklady je téměř neslušné.

A takový je Dogsborough. To sedí!

Staričký Dogsborough je naše půjčka.

Proč? Věří mu. Kdo v Boha dávno, dávno

nevěří, věří ještě v Dogsborougha.

Práskaný Jobber, který advokáta

bez advokáta nenavštíví, schoval by si

poslední mince k němu do zástěry,

kdyby ji viděl ležet na šenku.

Tot metrák poctivosti! Osmdesát

let prožil bez záchvěvu slabosti!

Takový muž má pro nás cenu zlata,
zvláště když chceme stavět hráze, a to
poněkud pomaloučku.

FLAKE · Dobrá, Butchere,
má cenu zlata. Je to hotové,
když za nějakou věc se postaví.
Za naši věc se ale nestaví!

CLARK · On ne! Leč: „Město není dojná kráva!“

MULBERRY · Anebo: „Každý městu, město sobě!“

CARUTHER · Odporné! Bez humoru!

MULBERRY · Názor mění
snad ještě vzácněji než košili.

Pro něho město není kámen, dřevo,
kde bydlí lidé s lidmi, kde se rvou
o bifteky a nájem, nýbrž cosi
až biblického. Vždycky se mi přičil.

CLARK · A v hloubi srdce nešel s námi nikdy.
Čím je mu karfiól! Čím transport zboží!
Ať třeba zelenina v celém městě
shnije. On nehne prstem! Naše peníze
volební fond mu plní devatenáct
let. Nebo dvacet snad? Ten celý čas
karfiól viděl jenom na talíři!
A nikdy nebyl ani v garáži!

BUTCHER · Tak jest.

CLARK · Tož k čertu s ním!

BUTCHER · Ne,
k čertu ne!

Jen k nám s ním!

FLAKE · Clark řek jasně, že ten
muž
nás chladně zavrhuje.

BUTCHER · Clark však řekl
i jasně, proč.

CLARK · O ničem nemá zdání!

BUTCHER · V tom je to! Poznání mu chybí! Dogsbo-
rough
neví, jak cítíme se ve své kůži.

Otázka tedy zní: jak dostat ho
do naší kůže? Co s ním udělat?
Musí být poučen a zpracován.
Poslyšte, měl bych takovýto plán!
*Objeví se nápis vyvolávající v paměť události
nedávné minulosti.*

2.

Před plodinou burzou. Flake a Sheet v rozhovoru.

SHEET · Od čerta k ďáblu lítal jsem. Pan čert
prý odejel. Pan ďábel byl zas v lázních.
Člověk už vidí jenom záda přátel!
Nežli se bratr setká s bratrem, koupí
si obnošené holínky, jen aby
ho nemoh pumpnout! Staří partneři
bojí se navzájem a před radnicí
se oslovují smyšlenými jmény!
A celé město zažívá si kapsy.

FLAKE · A co můj návrh, Sheete?

SHEET · Abych prodal?
To neudělám. Chcete za spropitné
jídlo a ještě za spropitné dík!
Raději smlčím, co si o vás myslím.

FLAKE · Víc nikde nedají.

SHEET · A moji přátelé
nedají víc než jiní, to já vím.

FLAKE · Peníze zdražily.

SHEET · A nejvíc pro toho,
kdo je má zapotřebí. Kdo to je,
ví nejlíp jeho přítel.

FLAKE · Rejdařství
už neudržíš.

SHEET · A ty víš, že mám
i ženu navíc, kterou možná pak
už také neudrším.

FLAKE · Prodáš-li...

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

EET · ...tak na rok odklad. Jenom bych rád věděl,

nač chcete moje rejdařství.
AKE · Že bychom ti třeba v trustu rádi pomohli, to nešlo by?

EET · Ne. To mi nenapadlo. Kam jsem dal hlavu? Že jsem nevzpomněl si, že byste chtěli pomáhat, a ne jen mě odrýt!

AKE · Z bryndy, Sheete, nepomohou ti hořkosti, ať míří kamkoli.

EET · Aspoň to nepomůže bryndě, Flaku! *Kolem se courají tři muži, gangster Arturo Ui, jeho pobočník Ernesto Roma a jeden tělesný strážce. Ui májeje Flaku upřeně na něho hledět, jako by očekával, že bude osloven, a Roma se po Flakovi na odchodu rozezleně otočí.*

EET · Kdo je to?

AKE · Gangster Arturo Ui — co kdybys nám to tak prodal?

EET · Zdálo se, že dychtí po rozmluvě.

AKE s bojácným úsměvem ·

To jistě. S nabídkami prodávat s browninem náš karfiól nás přímo pronásleduje. Teď chodí takových po městě už celá řada. Jak městem šlo by malomocenství, jež užírá mu prst, pak ruku, rámě. Odkud se bere, nikdo neví. Zdá se, že z přehluboké díry. Vypálit ty loupeže, to hrůzné zabíjení, vyhrůžky, vydírání, únosy!

EET ostře na něho pohlížeje ·

A rychle. Je to nákaza.

AKE · Co kdybys

nám to tak prodal?

EET ustupuje a prohlíží si ho ·

Ano, souhlasí,

podobnost by tu byla. Myslím s těmi, co šli tu kolem, v neveliké síle, leč prostě zde, spíš tušení než zřejmí: tak na dně rybníků lze vidět větve, zelené, plné bahna — hadi možná, asi však větve, nebo přec jen ne? Tak podobáš se tomu Romovi, nic ve zlém. Teď, když oba jsem vás viděl,

jak bych si dříve byl už toho všiml, však nechápal — a nejen u tebe. Řekni mi ještě jedenkrát: „Co kdybys nám to tak prodal?“... I ten hlas... Ne, řekni

spíš: „Ruce vzhůru!“ To tím přece myslíš.

Zvedne ruce vzhůru.

Zvedám je. Rejdařství mi budiž vzato!

Kopanec nebo dva mi dejte za to!

Spíš dva, toť víc — a líp mě přemůžeš!

FLAKE · Zbláznil ses, člověče!

SHEET · Ó kéž, ó kéž!

3.

Zadní místnost v Dogsboroughově hostinci. Dogsborough a jeho syn vyplachují sklenice. Vystoupí Butcher a Flake.

DOGSBOROUGH ·

Neudělám to! Nadarmo sem jdete.

Váš návrh smrdí mi jak shnilá ryba.

MLADÝ DOGSBOROUGH ·

Tatínek odmítá jej.

BUTCHER · Tečku za tím!

Řekls nám ne. Tak dobrá, tedy ne.

DOGSBOROUGH ·

Smrdí to. Takovéto hráze znám.

Ne, ne.

MLADÝ DOGSBOROUGH ·

Tatínek říká ne.

BUTCHER · Tak tečka.

DOGSBOROUGH ·

Viděl jsem nerad, kudy jdete. Město, to není dojná kráva, kterou kdekdo si podojí. Byť je váš obchod, k sakru, docela zdravý.

BUTCHER · Co jsem říkal, Flaku?

Vidíte černě.

DOGSBOROUGH ·

Vidět černě, to je vždy zrádné. Vpadáte si sami do zad, chlapi. Co prodáváte? Karfiól. To je jak chléb a maso. Člověk k tomu chce zeleninu. Biftek bez cibule, skopové bez fazolí — sbohem, hoste, už nepříjde! Je ovšem leckdo nyní poněkud v úzkých. Váhá, přemýšlí, nežli si třeba koupí nový oblek. Netřeba se však obávat, že město — zdravé jak vždy — by nesehnalo centík na zeleninu. Hlavu vzhůru, hoši!

FLAKE ·

Tvůj hlas je blahodárný, Dogsborough. Dává nám odvahu.

BUTCHER · Je téměř divné,

že jsi tak optimistický a pevný, co se tkne karfiólu. S pravdou ven: nepřicházíme k tobě bez úmyslu. Ne, starý, to je odbyté, s tím nic, neboj se. Něco příjemnějšího.

Doufáme aspoň. — Dogsborough! Náš trust

zjistil, že právě nyní, letos v červnu, dvacet let uplynulo ode dne, kdy — po předlouhá léta znám nám jako kantýnský v jedné z našich firem — odešel jsi od nás věnovat se zájmu města.

Bez tebe město nebylo by tím, čím je. A Karfióltrust rovněž ne. Mám radost, že jej zdravým shledáváš,

v svém jádře zdravým. Neboť právě včera jsme usnesli se k tomu výročí — co důkaz, jak si vřele vážíme tě a že se stále ještě v hloubi srdce cítíme být ti nějak zavázáni —, že nabídnem ti ze Sheetova rejdařství většinu akcií — za dvacet tisíc, což není ani půlka jejich ceny. *Položt na stůl balík akcií.*

DOGSBOROUGH ·

Co tohle?

BUTCHER · Řeknu ti to otevřeně: náš Karfióltrust nemá nijak zvlášť citlivé dušinky v svých řadách, ale když jsme tam na tu naši hloupou žádost

o půjčku slyšeli tvou odpověď, poctivou, čestnou, bezohledně přímou, zkrátka a dobře celý Dogsborough, někteří z nás, já neříkám to rád, až slzeli. „Vidíte,“ pravil jeden — neboj se Flaku, kdo, to nepovím — „na pěkné scetství jsme se dostali!“

Nastala krátká přestávka a pak přišel ten návrh zcela přirozeně.

DOGSBOROUGH ·

Co za tím vězí, Flaku, Butchere?

BUTCHER ·

Co vězelo by za tím? Je to návrh!

FLAKE · A velmi radostně se vyřizuje. Jak symbol počestného občana a legendární mocný muž zde stojíš a nevyplachuješ jen sklenice, ne, naše duše též! A přitom nejsi bohatší nežli jsou tví běžní hosté. To dojmá.

DOGSBOROUGH ·

Já nevím, co bych řekl.

BUTCHER ·

Mlč. Balík schovej! Počestnému muži to přijde vhod! Vždyť cestou poctivosti tak často vagón zlata nepřijíždí!

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

A zde tvůj syn: prý dobré jméno platí
víc nežli pěkné konto v bance. Nu,
on kontem nezhrdne snad. Vezmi si to!
Za tohle nám snad nebudeš mýt hlavu!

DOGSBOROUGH ·

Sheetovo rejdářství!

FLAKE · Je odtud vidět.

DOGSBOROUGH *u okna* ·

Tam dvacet let se dívám.

FLAKE · Na to myslili jsme.

DOGSBOROUGH ·

Co Sheet, co ten?

FLAKE · Chce pracovat teď v pivě.

BUTCHER ·

Tak platí?

DOGSBOROUGH ·

Je to všechno hezké, krásné,
to vaše povídání, ale lodě
se jen tak nerozdávají.

FLAKE · To jistě.

Těch dvacet tisíc se nám třeba hodí,
když to s tou půjčkou nyní ztroskotalo.

BUTCHER · Neradi bychom svoje akcie
veřejně právě nyní nabízeli...

DOGSBOROUGH ·

To už zní líp. To není špatný obchod.
Jen jestli nepojí se k tomu ještě
nějaké zvláštní podmínky...

FLAKE · Ne, žádné.

DOGSBOROUGH ·

A dvacet tisíc, říkáš?

FLAKE · Příliš moc?

DOGSBOROUGH ·

Ne, ne. To totéž rejdářství by bylo,
kde býval jsem malým kantýnským.
Čertovo kopytko v tom není žádné...?
A půjčku pustili jste z hlavy?

FLAKE · Zcela.

DOGSBOROUGH ·

Skoro bych si to rozmyslil. Co, chlapče,
to pro tebe by bylo! Už jsem myslil,
že jste se našňupli! A teďka tohle!

Tak vidíš, chlapče: poctivost se někdy
i vyplatí. Ba, máte pravdu. Chlapec
— až nebudu — víc nežli dobré jméno
nezdědí. Tak. A tolik zla jsem viděl,
jež způsobila bída!

BUTCHER ·

Kámen ze srdce
nám spadne, přijmeš-li. Pak mezi námi
nižádná pachut nezbude, víš, po tom
tak hloupém návrhu! A mohli bychom
v budoucnu slyšet, co nám radíš ty,
jak počestně a čistě překonat
ten mrtvý čas, jenž brzdí nám teď ob-
chod.

I tvůj by to byl obchod, také ty
bys byl pak činný v karfiólu. Dojednáno?
Dogsborough uchopí jeho ruku.

DOGSBOROUGH ·

Tož tedy ano.

MLADÝ DOGSBOROUGH ·

Otec říká ano.

Objeví se nápis.

■

4.

*Sázková kancelář na 122. ulici. Arturo Ui a jeho po-
bočník Ernesto Roma, provádění tělesnými strážci, na-
slouchají rozhlasovým dostihovým zprávám. Vedle
Romy Daisy z doků.*

ROMA · Měl by ses, Arturo, už zbavit té své
zahnědlé trudnomyslnosti, toho
tak nečinného snilkovství, vždyť město
už o tom mluví.

UI *hořce* · Kdože mluví? Nikdo.

Město je bez paměti. Krátký život
je dán tam slávě. Měsíc bez kraválu —
a dvacet přestřelek je vymazáno!
I mezi svými!

ROMA · Hoši začínají
být drzí, co se nedostává peněz.

A co je horší: nečinnost je kazí.
Muž, který do karet jen střílí, chátrá.
Nerad už chodím do hlavního stanu.
Je mi jich líto. Chci říct „Zítرا rozjedem
to!“

vidím však jejich pohledy a mlčím.
Tvůj plán s tou zeleninou přece tolik
sliboval. Proč s tím nezačít?

UI · Teď ne.

Ne zdola. To by bylo předčasné.

ROMA ·

„Předčasné“! Čtyři měsíce už tady
sedíš, co poslali tě z trustu domů.
Jen dumáš. Plány! Plány! Pokusy —
tak kusé! Návštěva v tom trustu zlomila
ti páteř. A ten malý incident
u Harpera v bance s těmi policajty
ti leží v žaludku.

UI · Vždyt stříleli!

ROMA · Do vzduchu! Nezákonně.

UI · O vlások,

jen o dva svědky mñň, a seděl bych
teď v chládku. A ten soudce! Ani špetku
uznání.

ROMA · Kvůli zelinářským krámům
tě strážník nestřelí. Jen kvůli bankám.
Arturo, koukej, začnem s jedenáctou
ulicí. Okna na sta střepeň, potom
petrolej na karfiól, zařízení
rozsekát do kamen! A probijem se
až dolů k sedmé ulici. A za pár
dní bude Manuelo Giri vcházet
s růžičkou v klopě do krámů a slíbí
ochranu. Deset procent z obratu.

UI · Ne. Já sám potřebuji ochranu.
Před policií, před soudci mě chraňte
a potom budu chránit já. Lze začít
jen nahore.

Chmurně:

Jsem zcela bezprávný,
nemám-li soudce v kapse, totiž jestli
on nemá v kapse něco ode mne.

Jinak mě při nejmenším vloupání
zastřelí klidně každý policajt.

ROMA · Tož zbývá Givola. Ten na sto honů
vždy cítí svinstvo. Karfióltrust, říká,
má „povědomý pach“. Ten nemýlí se.
Když tehdá Dogsborough prý doporučil
poskytnout trustu půjčku, byly to
snad zčásti klepy. Od té doby leccos
se šušká o čemsi, co nestaví se
a co by vlastně už se stavět mělo.
Na druhé straně Dogsborough byl pro to
a proč by tento starý, vzorný záček
měl prosazovat to, co zasmrádá?
Však tam jde Ragg, reportér ze „Staru“,
ten ví
o těchhle věcech vše. Hej! Těbůh,
Tede.

RAGG *poněkud opile* ·

Hejhola! Těbůh, Romo! Těbůh, Uii!
Jak vypadá to v Capui?

UI · Co míní?

RAGG · Jen tak. To byla malá ves, kde velká
armáda přišla vniveč. Nečinností,
luxusem; špatným výcvikem.

UI · Jdi k sakru!

ROMA *k Raggovi* ·

Jen klid! A řekni: jak to bylo s půjčkou
pro Karfióltrust, Tede!

RAGG · Copak, copak?

Jste obchod s karfiólem? Už to mám. Vy
chcete

od města taky půjčku. Směr: pan Dogs-
borough!

Starý to prosadí. *Napodobuje starce.* „Má
odvětví

v jádře tak zdravé, nyní ohrožené,
snad zhynout?“ V městské radě nezůstane
pak ani oko suché. Každý soucítí
hned s karfiólem, s kusem sebe sama.

Arturo, s browningem se nesoucítí!
Ostatní hosté se smějí.

ROMA · Nedráždi ho dnes, není v náladě.

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

RAGG · To lze si představit. Prý Givola už Al Capona žádal o práci.
 DAISY Z DOKŮ *velmi opile* · Ty lžeš! Giuseppa vypust ze hry!
 RAGG · Daisy z doků! Napořád nevěstinka kulhavého Givoly? *Představuje ji:*
 Čtvrtá vedlejší nevěsta třetího vedlejšího pobočníka
 jedné — *ukáže na Uie* — rychle zapadající hvězdy druhé velikosti!
 Ó rmutný úděl!
 DAISY Z DOKŮ · Zacpěte mu hubu!
 RAGG · Potomstvo na gangstera zapomene! Vždy k novým hrdinům se obrací vrtkavý dav. Včerejší hrdina zapadne. Jeho zatykač jen žloutne v prašnotě archivů. „Nerozdával jsem zlé rány?“ — „Kdy?“ — „No, kdysi!“ — „Ach, z těch ran jsou dávno jizvy! Nejkrásnější jizvy se rozutečou s jejich nositeli!“ — „Tak ve světě, kde se tak rychle trátí vše dobré, nezůstane ani po zlých skutcích maličkého svědectví?“ — „Ne!“ — „Shnilý svět!“
 UI *zařve* · Zacpat mu hubu!
 RAGG *bledne* · Žádné hrubosti se žurnalisty, Uii! *Hosté vyplašeně poustali.*
 ROMA *tlačí Ragga ven* · Jdi už domů, řekls mu dost. Jdi, rychle.
 RAGG *odchází pozpátku, nyní pln strachu* · Na shledanou! *Místnost se rychle vyprazdňuje.*
 ROMA *k Uiovi* · Arturo, jsi moc nervózní.
 UI · Ti chlapi jak s hovnem se mnou jednají.
 ROMA · To kvůli tomu, že mlčíš.

UI *chmurně* · Proč už nejde Giri s tím prokuristou od Karfióltrustu?
 ROMA · Měl být s ním tady ve tři hodiny.
 UI · A co má Givola s Al Caponem?
 ROMA · Nic vážného. Al Capone jen byl u něho v květinářství pro věnce.
 UI · Pro koho věnce?
 ROMA · Nevím. Pro nás ne.
 UI · Nejsem si jist.
 ROMA · Dnes vidíš všechno černě. Nikdo se o nás nestará.
 UI · Však právě. Před hovnem mají větší respekt. Givola při prvním neúspěchu upláchně. Při prvním úspěchu s ním zúctuji, přisámboh!
 ROMA · Giri! *Vstoupí Emanuele Giri se zchátralým individuem jménem Bowl.*
 GIRI · To je on!
 ROMA *k Bowlovi* · Tak ty jsi Sheetův prokurista?
 BOWL · Byl jsem jím. Do minulého týdne, šéfe. Nežli ten pes...
 GIRI · Vše, co čpí karfiólem, nenávidí.
 BOWL · Ten Dogsborough...
 UI *rychle* · Co je s ním? Co s ním je?
 ROMA · Co měl jsi společného s Dogsboroughem?
 GIRI · Však proto ho sem táhnu!
 BOWL · Dogsborough mě vyhodil.
 ROMA · Z Sheetova rejdařství?
 BOWL · Ne, ze svého. Už od začátku září je jeho.
 ROMA · Co?
 GIRI · Sheetovo rejdařství — toť Dogsborough. Bowl seděl u toho, když Butcher z trustu dával starému nadpoloviční podíl akcií.

UI · No a?
 BOWL · A je to hanba...
 GIRI · Šéfe, nechápeš?
 BOWL · ...že tučnou půjčku pro Karfióltrust navrhl Dogsborough...
 GIRI · ...a potají sám v trustu seděl!
 UI *jemuž začíná svítat* · To je korupce!
 Ten Dogsborough má máslo na hlavě!
 BOWL · Karfióltrustu bylo půjčeno, šlo to však přes rejdařství. Přese mne. A já jsem podepsal za Dogsborougha, ne za Sheeta, jak navenek se zdálo.
 GIRI · No, to je šlágr! Starý Dogsborough! Ta rzivá firma! Bodrý, poctivý mačkatel rukou, odpovědnost sama! Nepromokavý, nepodplatný stařec.
 BOWL · Však já mu ukážu mě vyhazovat pro úplatky, když sám... ten pes!
 ROMA · Jen klid!
 Jsou kromě tebe ještě jiní, jimž se vzpění krev, když tohle uslyší.
 Co myslíš, Uii?
 UI *k Bowlovi* · Odpřísáhne?
 GIRI · Jistě.
 UI *překotně vstává* · Dohlídnout na něho! Jdem, Romo!
 Kšefty
 teď cítím já!
Rychle odchází, následován Ernestem Romou a tělesnými strážci.
 GIRI *plácne Bowlu po zádech* · Uvedls, Bowle, možná kolečko do pohybu, které nám...
 BOWL · A prachy...
 GIRI · Bez obav! Já šéfa znám.
Objeví se nápis.

5.

Dogsboroughovo venkovské stádo. Dogsborough a jeho syn.

DOGSBOROUGH · Ten zámeček jsem nikdy neměl přijmout. Že jsem si napůl nechal darovat ty akcie, to nelze napadat.
 MLADÝ DOGSBOROUGH · Ne, absolutně ne.
 DOGSBOROUGH · Že za půjčkou jsem stál, když na své vlastní kůži zjistit jsem mohl rozklad kdysi kvetoucího odvětví obchodu, to nebyl podvod. Špatné jen bylo to, že v naději na zisky z rejdařství jsem přijal tenhleten zámeček už tehdy, když jsem navrhoval půjčku, jednaje tak potají ve své vlastní věci.
 MLADÝ DOGSBOROUGH · Ano, tatínku.
 DOGSBOROUGH · Toto byla chyba nebo se za ni může považovat. Chlapče, ten zámeček jsem neměl přijmout.
 MLADÝ DOGSBOROUGH · Ne.
 DOGSBOROUGH · Padli jsme do léčky, můj synu.
 MLADÝ DOGSBOROUGH · Ano, otče.
 DOGSBOROUGH · Ten balík akcií, to bylo jak slaní krabi, které šenkýř zdarma předkládá, aby hosté ukojili laciný hlad a dostali tak žízeň.
Pomlka.
 Ten dotaz v radě o výstavbě hrází se nelíbí mi. Půjčku spotřebovali — bral Clark, bral Butcher, Flake a Caruther,

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

a bohužel jsem bral i já, a dosud ani gram cementu! A je jen štěstí, že na Sheetovo přání o té věci jsem nešříl se, takže nikdo neví, že mám co dělat s tímto rejdařstvím.

SLUHA *vtoupt* ·

Volá pan Butcher od Karfióltru.

DOGSBOROUGH · Jdi, chlapče, ty!

Mladý Dogsborough odejde se sluhou. Z dálky slyšet zvony.

DOGSBOROUGH ·

Co Butcher moh by chtít?

Dívá se z okna.

To u zámečku tyhle topoly

mě lákaly. A pohled na jezero,

jak stříbro, než se z něho razí mince.

A že tu není nakyslý pach piva.

I jedle oku lahodí, zvlášt vrcholky.

Šedozelené. Prašné. Kmeny barvy

telecí kůže, jíž se užívalo

při narážení sudů. Rozhodly to

však topoly. Ba, topoly. Hm. Dnes

je neděle. A zvony zněly by

pokojně, nebýt lidské zlovůle.

Co chce ten Butcher tady v neděli?

Ten zámeček jsem neměl...

MLADÝ DOGSBOROUGH *vraceje se* ·

Butcher říká,

že v radě se dnes v noci žádalo

prošetřit, jak je tomu se stavbou

těch nových hrází! Je ti něco, otče?

DOGSBOROUGH ·

Mé kapky!

MLADÝ DOGSBOROUGH ·

Zde!

DOGSBOROUGH ·

A co chce Butcher dělat?

MLADÝ DOGSBOROUGH ·

Přijít sem.

DOGSBOROUGH ·

Sem? Ne, nemohu ho přijmout.

Není mi dobře. Moje srdce.

Povstane. Pateticky:

Nemám

s tím pranic společného. Přímou cestou

šedesát let jsem šel, to celé město ví.

Nemám nic společného s těmi lstmi.

MLADÝ DOGSBOROUGH ·

Ano. Je ti už lépe?

SLUHA *vtoupt* ·

V hale čeká

jistý pan Ui.

DOGSBOROUGH ·

Ten gangster!

SLUHA ·

Jeho snímek

byl v novinách. Prý jde od pana Clarka

z Karfióltru.

DOGSBOROUGH ·

Hned ho vyhod ven!

Kdože ho posílá? Pan Clark? Och,

k čertu!

Gangstery posílá mi na krk? Musím

teď...

Vstoupt Arturo Ui a Ernesto Roma.

UI ·

Pane Dogsborough.

DOGSBOROUGH ·

Hned ven!

ROMA ·

Nono!

Ne zbrkle! Dnes je neděle, či ne?

DOGSBOROUGH ·

Říkám vám: ven!

MLADÝ DOGSBOROUGH ·

Můj otec říká: ven!

ROMA · Zhola nic nového, i když to řekne

zas.

UI *nepohmutě* ·

Pane Dogsborough.

DOGSBOROUGH ·

Sem, sluhové!

Pro policii!

ROMA ·

Raděj postůj, synku!

Na chodbě může být pár mládenců,

a špatně by ti rozuměli.

DOGSBOROUGH ·

Násilí?

ROMA · Ne, příteli! Jen trošku důrazu.

Ticho.

UI · Vím, pane Dogsborough, že neznáte mě.
Nebo jen z doslechu, což je už horší.
Před vámi stojí zneuznaný muž.
Očerněn závistí je jeho obraz.
Cíl jeho snah je zkreslen podlostí.
Když před čtrnácti lety jako prostý
syn předměstí a nezaměstnaný
jsem započal svou zdejší kariéru
— a nebylo to bez úspěchů —, měl jsem
jen sedm hodných hochů, bez prostředků,
leč odhodlaných vyříznout kus masa
z každické krávy, kterou Pánbůh stvořil.
Nu, nyní je jich třicet, a jsou v růstu.
Co Ui chce ode mne? se asi ptáte.
Já nechci mnoho. Jenom jedno: nechci
být zneuznaný! Vykřičen být nechci
jak dobrodruh a šejdít a tak dál.

Pokašlávání.

Alespoň ne u policie, které
jsem si vždy vážil. Proto tu teď stojím
a prosím vás — a prosím nerad — za mne
přiložit slovíčko, když bude třeba.
U policie.

DOGSBOROUGH *jako by nevěřil sluchu.*
Snad ne zaručit se?

UI · Bude-li třeba. Záleží to na tom,
zda v dobrém vyjdem se zelináři.

DOGSBOROUGH ·

Co máte společného s tímto odvětvím?

UI · K tomu se dostanu. Jsem odhodlán
je chránit. Proti různým přehmatům.
Násilím třeba.

DOGSBOROUGH ·

Zelinářský obchod
odnikud není ohrožován, myslím.

UI · Až dosud. Vidím ale dál a ptám se:
Jak dlouho v takovémto městě, kde
je policie líná, korupční,
zelinář bude prodávat své zboží
v klidu a pokoji? Či nezničí
hanebná ruka zítra ráno už
mu krám a neuloupí pokladnu?

Nechtěl by za maličkou odměnu
už dnes se těšit silně ochráně?

DOGSBOROUGH ·

Myslím, že spíše ne.

UI ·

Což svědčilo by

o tom, že neví, co je pro něj dobré.
Tot možné. Zelinář je pilný, ale
i tupý; čestný, ale bez perspektiv.
Vedení potřebuje. Vůči trustu
bohužel nezná odpovědnost, ač
mu vděčí za vše. Pane Dogsborough,
i zde mám poslání. I trust dnes musí
být chráněn. Líní poplatníci ven!
Plat — nebo zavři krám! At slaboch třeba
ztroskotá. To je zákon přírody!
Karfióltrust mě zkrátka potřebuje.

DOGSBOROUGH ·

Co já s tím? Se svým zajímavým plánem
jste na nepravé adrese, můj pane.

UI · K tomu se vrátím. Vám je třeba hlavně
mít v trustu pěsti! Třicet odhodlaných
mládců pod mým hlavním velením!

DOGSBOROUGH · Nevím, zda trust chce
místo psacích strojů

mít kulometry, já však v trustu nejsem.

UI · O tom si ještě promluvíme. Řeknete:

Když třicet silně ozbrojených mužů
je v trustu jako doma, kdo nám ručí
za naši bezpečnost? Nu, odpověď
je prostá: moc má vždycky ten, kdo platí.
Kdo dává sáčky s výplatou? No vy!
Jak moh bych ve srovnání s vámi obstát?
I kdybych chtěl a nevážil si vás,
tak jak si vážím — moje slovo na to! —
co jsem? A kolik je mých přívrženců?
Víte, že někteří už odpadli?

Dnes je jich ještě dvacet, jestli vůbec!
Nezachráníte-li mě, budu v koncích.
Jste, jako člověk, povinován chránit
mě před nepřáteli a — je to fakt —
i před přívrženci! Je ve hře dílo
čtrnácti let! Co člověka vás volám!

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

DOGSBOROUGH ·

Víte, co jako člověk udělám?
Zavolám policii.

UI · Policii?

DOGSBOROUGH ·

Tak, policii.

UI ·

Zdráháte se podat
mně ruku jako člověk? *Rve.* Tak chci
to od vás jako od zločince! Jímž jste!
A odhalím vás! Důkazů mám dost!
Jste namočen — a notně — do skandálu.
se stavbou hrází! Vy jste Sheetovo
rejdařství! Varuji vás. Nežeňte mě
až k nejzazšímu! Bude provedeno
šetření!

DOGSBOROUGH *velmi bledý* ·

Nikdy neuskuteční se!

Přátelé...

UI ·

Žádní nejsou. Byli včera.
Dnes přátele už nemáte a zítra
už budete mít jenom nepřátele.
Jen já, jen já vás mohu zachránit.

DOGSBOROUGH ·

Šetření nebude. To neudělá
mi nikdo. Vlas mám bílý...

UI ·

Kromě vlasů
bílého zholá nic. Člověče! Dogsborough!
Pokouší se ho uchopit za ruku.
Rozvahu! Rozum! Zachránit se nechte
ode mne! Stačí slovíčko, a skolím
každého, kdo by vám chtěl zkrivit vlasek!
Dogsborough, prosím, pomozte mně nyní!
Jen jednou! Jedenkrát! Já nemohu
předstoupit před své hochy, když se
s vámi
dnes nedohodnu!

Pláče.

DOGSBOROUGH · Nikdy! Raději

zahynu, ale s vámi nespustím se!

UI · Jsem na dně. Vím to. Je mi čtyřicet
a pořád ještě nejsem zholá nic.
Pomozte, prosím!

DOGSBOROUGH · Nikdy!

UI ·

Varuji vás,
vy! Rozdrtím vás!

DOGSBOROUGH · Dokud živ jsem, nikdy
nepochodíte u mne se svým plánem
proniknout do řad zelinářstva! Nikdy!

UI *důstojně* ·

Mně, pane Dogsborough, je čtyřicet.
Vám osmdesát, Bůh mi tedy dá,
že přežiji vás! Cíle dojdu!

DOGSBOROUGH · Nikdy!

UI · Jdem, Romo.

*Obřadně se ukloní a opustí s Ernestem Romou
místnost.*

DOGSBOROUGH ·

Jaká držka! Čerstvý vzduch!

Och, jaká držka! Ne, ten zámeček
jsem neměl přijmout! Ale neodvážil
se provést šetření. Ne. Jinak bylo
by se všim veta! Ne, to neprovedou.

SLUHA *vstoupí* ·

Goodwill a Gaffles, páni z městské správy!
Vstoupí Goodwill a Gaffles.

GOODWILL ·

Dogsborough, nazdar!

DOGSBOROUGH · Nazdar, pánové!

· S čím jdete?

GOODWILL · S ničím dobrým, obávám se.

Nebyl to Arturo Ui, co v hale prošel
kolem nás?

DOGSBOROUGH *pracně se usmívaje* ·

Osobně. To není právě

k ozdobě venkovského sídla.

GOODWILL ·

Není.

Ba, není. Nuže, žádný dobrý vítr
nás k tobě nenese. Jde o tu půjčku,
co Karfióltrust dostal na hráze.

DOGSBOROUGH *ztuhle* ·

Co s půjčkou?

GAFFLES ·

Na radnici včera řekli
někteří — teď se, prosím, nerozvztekli —
že jaksi smrdí.

DOGSBOROUGH ·

Smrdí.

GOODWILL · Jen buď klidný!
Většina přijala to s nelibostí.

Div, že tam k bitkám nedošlo!

GAFFLES · Prý smrdí

Dogsboroughovy smlouvy! volalo se.

A co je s biblí? Ta teď najednou

nesmrdí? Málem se to změnilo

pak v poctu tobě, Dogsborough! Když

tvoji

přátelé žádali hned šetření,

mnohý se, vida naši důvěru,

zas otočil a chtěl vše odvolat.

Většina ale, chtějíc tvoje jméno

s pohnutím vidět zcela očištěno

od všeho podezření, volala:

Dogsborough není jméno, není člověk,

toť instituce! Tak se prosadilo

vyšetřování.

DOGSBOROUGH ·

Vyšetřování.

GOODWILL · O'Casey za město je povede.

Karfióltrust jen říká, že ta půjčka

šla rovnou na Sheetovo rejdařství

a to že mělo přímo uzavírat

smlouvy se stavebními firmami.

DOGSBOROUGH ·

Sheetovo rejdařství.

GOODWILL · Snad nejlíp bude,

když nestranného muže, který má

tvou důvěru i dobrou pověst, pověříš,

aby v ty zmatky vnesl světlo.

DOGSBOROUGH · Jistě.

GAFFLES · Tak vyřízeno. A teď ukaž nám

ten vychvalovaný svůj zámeček,

ať máme o čem vyprávět!

DOGSBOROUGH · Tak, ano.

GOODWILL ·

Zvony a mír! Pokojně stoupá dým!

GAFFLES *se smíchem* ·

A žádné hráze!

DOGSBOROUGH ·

Toho muže pověřím!

Pomalu vycházejt.

Objevt se nápis.

■

6.

*Radnice. Butcher. Flake, Clark, Mulberry, Caruther.
Naproti nim vedle smrtelně bledého Dogsborougha
O'Casey, Gaffles a Goodwill. Zástupci tisku.*

BUTCHER *tiše* ·

Jak to, že nejde?

MULBERRY · Přijde se Sheetem.

Možná, že neshodli se. Celou noc

patrně jednali. Sheet musí říci,

že rejdařství je ještě jeho.

CARUTHER ·

Pro Sheetu

to není žádný med, když dosvědčit má,

že jen on sám je ničema a lotr.

FLAKE · Neudělá to.

CLARK · Musí.

FLAKE · Nač by šel

na pět let sedět?

CLARK · Je to spousta peněz

a jeho žena chce mít luxus. Pořád

je do ní celý blázen. Udělá to.

A sedět nebude. To šikovně

zařídí nějak starý Dogsborough.

*Je slyšet křik kamelotů a jeden z reportérů
přinese dovnitř noviny.*

GAFFLES · V hotelu našli Sheetu. Mrtvého.

V kapsičce vesty lístek do Friska.

BUTCHER · Sheet mrtev?

O'CASEY *že* · Zavražděn.

MULBERRY · Ó!

FLAKE *tiše* ·

Tak to neudělal.

GAFFLES ·

Není ti špatně, Dogsborough?

DOGSBOROUGH *namáhavě* · To přejde.

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

O'CASEY · Sheetova smrt...
 CLARK · Ta nečekaná smrt chudáka Sheeta celé šetření nám nabourává...
 O'CASEY · I nečekané se ovšem často čeká. To je život. Bezbranně stojím nyní před vámi a doufám jen, že s mými otázkami mě neodkážete vždy na Sheeta, jenž dnešní noci stal se mlčenlivým.
 MULBERRY · Vždyt vaši půjčku konec konců rejdařství poskytli jste, či snad ne?
 O'CASEY · Ano, tak jest, však: kdo je rejdařství?
 FLAKE *tiše* · Divně se ptá. Má něco za lubem!
 CLARK *rovněž tiše* · Co jen?
 O'CASEY · Chybí ti něco, Dogsborough? Vzduch? *K ostatním.* Myslím jen, že mohlo by se říci, že Sheet teď kromě lopat hlíny musí na sebe vzít i všelijaké svinstvo. Já tuším...
 CLARK · Lépe bude snad, O'Caseyi, kdybyste tušil méně. V tomto městě na pomlouvání platí zákony.
 MULBERRY · Nač tyhle temné řeči? Pokud vím, Dogsborough určil muže, který vše to objasní. Čekejme na něho!
 O'CASEY · Ten muž však nejde. Jestli přijde, doufám, že nesvede vše na Sheeta.
 FLAKE · My doufáme, že řekne pravdu.
 O'CASEY · Je to čestný muž? To nebylo by zlé. Sheet zemřel v noci. To mohlo všechno být už vyjasněno. Nu, doufám, *k Dogsboroughovi*: že tvůj muž je spolehlivý.

CLARK *ostře* · Je, jaký je. A tady přichází. *Objeví se Arturo Ui a Ernesto Roma, provázeni tělesnými strážci.*
 UI · Hej, Clarku, nazdar! Nazdar, Dogsborough!
 CLARK · Nazdarek, Uii!
 UI · Nuže, jaká přání?
 O'CASEY *k Dogsboroughovi* · To je tvůj muž?
 CLARK · Snad není dobrý dost?
 GOODWILL · Dogsborough, znamená to...?
 O'CASEY *protože novináři zneklidněli.* Klid tam!
 JEDEN REPORTÉR · Ui! *Smích. O'Casey zjedná klid. Pak si měřit tělesné strážce.*
 O'CASEY · Co jste zač?
 UI · Přátelé.
 O'CASEY *k Romovi* · A kdo jste vy?
 UI · Můj prokurista Ernesto Roma. |
 GAFFLES · Stát. Myslíš to vážně, Dogsborough?
 O'CASEY · Pane Uii, z tak výmluvného mlčení lze soudit, že jste to vy, jenž jeho důvěru má a naši ždá si. Nuže, kde jsou smlouvy?
 UI · Co? Jaké smlouvy?
 CLARK *protože O'Casey hledí na Goodwilla* · Ty, jež rejdařství musilo uzavřít se stavebními firmami o výstavbě nových hrází.
 UI · Nic nevím o smlouvách.
 O'CASEY · Nic?
 CLARK · Myslíte, že žádné nejsou?
 O'CASEY *rychle* · Se Sheetem jste mluvil?
 UI *vrtí hlavou* · Ne.
 CLARK · Ach, vy nemluvil jste s ním?
 UI *horkokrevně* · Lže každý, kdo tvrdí, že jsem mluvil se Sheetem.

O'CASEY ·

Myslil jsem, pane, že jste tu věc zkoumal,
že Dogsborough vás pověřil?

UI ·

Tak. Zkoumal.

O'CASEY · Zkoumání bylo plodné?

UI ·

Jistěže.

Nebylo snadné zjistit tady pravdu.

A není radostná. Když zde pan Dogsborough

mě vyzval, abych v zájmu města zjistil,

kam poděly se městské peníze,

jež pocházejí od nás, poplatníků,

a které svěřily se rejdařství,

musil jsem s hrůzou konstatovat: byly
zpronevěřeny. Tot bod číslo jedna.

Bod dvě zní: Kdo je zpronevěřil? Nuže,
i to jsem vypátral, a viníkem

je bohužel...

O'CASEY ·

Nu, kdo? Tak mluvte!

UI ·

Sheet.

O'CASEY · Ó, Sheet! Ten němý Sheet,
s nímž nemluvil jste?

UI · Co hledíte tak? Viníkem je Sheet.

CLARK · Což nevíte to? Sheet je přece
mrtev!

UI · Tak, mrtev? Byl jsem v noci v Ciceru.
Proto nic nevím. Ernesto byl se mnou.

Pomlka.

ROMA · Podivná věc. Je to snad náhoda,
že právě teď...?

UI ·

To není náhoda.

Sheetova sebevražda vyplývá

z Sheetova zločinu. Je obrovský!

O'CASEY · Jenže to sebevražda není, pane.

UI · Jak jinak! Pravda, byl jsem ovšem
s Romou

dnes v noci v Ciceru, nic nevíme.

Však vím, co je nám nyní jasné: Sheet,
jenž zdánlivě byl čestným obchodníkem,
byl gangster!

O'CASEY ·

Vím, vám žádné slovo není
dost ostré pro Sheetu. Dnes v noci byla

mu jiná věc dost ostrá. — Nyní Dogsborough.

DOGSBOROUGH · Co já?

BUTCHER *ostře* ·

Co má být s Dogsboroughem?

O'CASEY ·

Jestli vám, pane Uii, rozumím —

a rozumím snad dobře —, rejdařství
peníze dostalo i zpronevěřilo.

Tak tedy zbývá pouze jedno: kdo je
to rejdařství? Má jméno Sheetovo.

Leč co jsou jména? Zajímá nás spíše,
komu ten podnik patřil. Nejen jak

se jmenoval! A patřil Sheetovi?

Sheet bezpochyby moh by nám to říci,
ale co zde pan Ui byl v Ciceru,

Sheet už nám nepoví, co patřilo mu.

A jiný majitel než Sheet tam nemoh být,
když stal se podvod, jímž se zabýváme?

Co myslíš, Dogsborough?

DOGSBOROUGH ·

Já?

O'CASEY ·

Dejme tomu,
že právě seděl u Sheeta, když smlouva
se právě, řekněm — nepodpisovala?

GOODWILL ·

O'Caseyi!

GAFFLES *k O'Caseyovi* ·

Co napadá tě? Dogsborough?!

DOGSBOROUGH ·

Já...

O'CASEY ·

Vyprávěls nám dřív už na radnici

o tom, jak je to s karfiólem těžké —
nemluvila tu vlastní zkušenost?

BUTCHER ·

Co je vám? Je mu špatně! Nevidíte?

CARUTHER ·

Tak starý muž!

FLAKE ·

Ten bílý vlas vám říká,

že pranic zlého nemůže v něm být.

ROMA · Důkazy!

O'CASEY ·

Co se týče důkazů...

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

I · Klid, přátelé! Víc disciplíny!

AFFLES nahlas ·

Dogsborough, probůh, promluv přece!

EDEN Z TĚLESNÝCH STRÁŽCŮ

náhle zařve ·

Šéf

chce klid! Tak ticho!

Náhle ticho.

Smím-li říci, čím

jsem nyní dojat při tom pohledu,

jenž je tak zahanbující — jak laje

se starci a jak jeho přátelé

jen stojí kolem — tedy tím: já věřím

vám, pane Dogsborough. Je toto obraz
viny?

Hledí tak muž, jenž. po křivých jde
cestách?

Bílé už není bílé, černí už není černí?

Došlo to daleko, když došlo to až sem.

LARK · Zde bezúhonný muž je obviňován
z úplatkářství!

CASEY ·

Ba více: z podvodu!

Tvrdím, že toto temné rejdářství,

tak plné špatností, když ještě Sheet pryč

byl jeho majitelem, patřilo

už v čase půjčky Dogsboroughovi!

ULBERRY · Tot lež!

AFFES ·

Dám vlastní hlavu do zástavy

za Dogsborougha! Přizvi celé město!

A najdi jednoho, kdo uvěří!

EDEN REPORTÉR *k jinému, jenž právě
vstupuje · Dogsborough obviněn!*

DRUHÝ REPORTÉR ·

Co? Dogsborough?

Abraham Lincoln ne?

ULBERRY A FLAKE ·

Chcem svědky! Svědky!

CASEY ·

Ach, svědky chcete? Nuže, Smithe, co

je s naším svědkem? Je už tady? Tuším,

že přišel.

*Jeden z jeho lidí vstoupil do dveří a dal zna-
mení. Všichni hledí ke dveřím. Krátká přestáv-
ka. Potom je slyšet sérii výstřelů a hluk. Veliký
neklid. Reportéři vybíhají ven.*

REPORTÉŘI ·

To se střílí před domem.

Kulomet. — Jméno svědka, O'Caseyi! —

Je to zlé. — Haló, Uii!

O'CASEY *jde ke dveřím · Bowl. Křičí ven.*

Sem dovnitř!

LIDÉ Z KARFIÓLTRUSTU ·

Co se děje? — Na schodech někoho

odstřelili. — Proklatě!

BUTCHER *k Uiovi ·*

Zas nepřístojnost? Mezi námi konec,

jestli je tohle...

UI ·

Ano?

O'CASEY · Přineste ho!

Policisté dovnitř přinášejí nějaké tělo.

O'CASEY ·

Tot Bowl. Můj svědek, obávám se, není

už schopen výslechu.

*Rychle odejde. Policisté položili Bowlovu
mrtvolu do kouta.*

DOGSBOROUGH · Gafflesi, odved

mě pryč.

Gaffles jde kolem něho, aniž odpoví.

UI *jde s nataženou rukou k Dogsboroughovi ·*

Mé blahopřání, Dogsborough!

Chci jasno. Tak či onak. Proti nebo pro.

Objeví se nápis.

■

7.

*Hotel „U mamuta“. Uiova suita. Dva tělesní strážci
vedou před Uie otrhaného herce. V pozadí Givola.*

·PRVNÍ TĚLESNÝ STRÁŽCE ·

Je to herec, šéfe. Neozbrojený.

·DRUHÝ TĚLESNÝ STRÁŽCE · Neměl

by na browning ani prachy. Je ožralý jen proto, že ho v krčmě nechají deklamovat, když sami jsou ožralí. Ale je prý dobrý. Je to klasikán.

UI · Tak poslyšte: dalo se mi na srozuměnou, že moje výslovnost není ještě bezvadná. A protože bude nezbytné, abych při té či oné příležitosti pronesl několik slov, a to zvláště, až jednou půjde o politiku, chci si brát hodiny. Také ve vystupování.

HEREC · Ano.

UI · Přineste zrcadlo!

Jeden z tělesných strážců přinese do popředí velké zrcadlo.

UI · Napřed chůze. Jak chodíte na divadle nebo v opeře?

HEREC · Rozumím. Máte na mysli vysoký styl. Julius Caesar, Hamlet, Romeo, hry od Shakespeara. Pane Uii, našel jste toho pravého. Jak se klasicky vystupuje, to vám starý Mahonney vštípí v deseti minutách. Zřítte před sebou tragický případ, pánové! Zruinoval jsem se na Shakespearovi. Anglický básník. Kdyby nebylo Shakespeara, mohl bych dnes hrát na Broadwayi. Tragédie charakteru. „Nehrejte Shakespeara, Mahonneyi, když hrajete Ibsena! Podívejte se na kalendář. Máme rok 1912, pane!“ — „Umění nezná kalendářů, pane,“ odpovídám, „a já dělám umění.“ Ach jo.

GIVOLA · Tak se mi zdá, šéfe, žes narazil na toho nepravého. Je passé.

UI · To se ukáže. Předvedte, jak se chodí u toho Shakespeara.

Herec přejde několikrát jeviště.

UI · Dobře!

GIVOLA · Ale takhle přece nemůžeš chodit před obchodníky s karfiólem! Je to nepřírozené!

UI · Co to znamená nepřírozené? Nikdo dnes

není přirozený. Když chodím, tak si přeji, aby si všichni všimli, že chodím.

Napodobuje hercovu chůzi.

HEREC · Hlavu dozadu! *Ui dá hlavu dozadu.* Noha se dotkne podlahy nejprve špičkou. *Uiova noha se dotkne podlahy nejprve špičkou.* Dobře. Znamenitě. Máte přirozené nadání. Jenom s pažemi musíme ještě něco udělat. Jsou strnulé. Počkejte. Nejlépe bude, když je složíte před pohlavím. *Ui si při chůzi složí ruce před pohlavím.* Nevypadá to špatně. Nenučeně, a přece soustředěně. Ale hlava je vzadu. Správně. Myslím, že chůze je pro vaše účely v pořádku, pane Uii. Co si přejete dále?

UI · Postoj před lidmi.

GIVOLA · Postav si za sebe dva svalnaté mladence a budeš stát znamenitě.

UI · Nesmysl. Když stojím, tak si přeji, aby se lidé nedívali na dva muže za mnou, nýbrž na mne. Opravte mě!

Postaví se do pózy, paže zkříží na prsou.

HEREC · To by šlo. Ale je to příliš obyčejné. Nechcete přece vypadat jako nějaký holič, pane Uii. Založte paže takto. *Položí si paži přes paži tak, že je vidět hřbety rukou spočítajících na nadloktích.* Minuciózní změna, ale rozdíl je mohutný. Porovnejte si to v zrcadle, pane Uii. *Ui zkouší před zrcadlem nově držet paži.*

UI · Dobře.

GIVOLA · Nač tohle vše? Jen pro ty pány z trustu?

UI · Ovšemže ne. To samozřejmě pro drobné lidi je. Proč na příklad takový Clark tak imponuje vždy svým chováním? Šnád kvůli lidem z trustu?

Těm přece stačí jeho konto v bance! Tak pro určité cíle statní hoši mně respekt zjednají. Clark musí být

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

tak impozantní kvůli drobným lidem!

A tak i já.

GIVOLA · Jenomže: nepůsobí to vrozeně. Znam mnohé lidi, kteří jsou na to choulostivi.

UI · Ovšem, vím.

Co řekne nějaký pan profesor či jiný chytrák, je však lhostejné. Jak drobný občan vidí svého pána — o to jde.

GIVOLA · Nač však vystrkovat do popředí zpanštelost, šéfe? Není lepší bodrost, rukávy vyhrnuté, modré oči?

UI · To za mne dělá starý Dogsborough.

GIVOLA · Ten ale, zdá se, ztratil trochu lesku. Ta stará drahocennost uvádí se v aktivech sice ještě, ukazuje se však jen nerada: jsou pochybnosti... Tak děje se i s biblí po předcích, k níž nesaháme, co jsme, v kruhu přátel v ní zbožně listujeme, našli veš v těch úctyhodných zažloutlých už listech. Veš, uschlou veš! Leč pro karfiól je ten starý pořad ještě dobrý dost.

UI · Kdo má mít respekt, to určuji já.

GIVOLA ·

Tak, šéfe, tak. Nic proti Dogsboroughovi! Je ještě k potřebě. I na radnici ho drží. Kdyby padl, jaký krach!

UI · Sedění.

HEREC · Sedění. Sedění je téměř to nejobtížnější, pane Uii. Jsou lidé, kteří umějí chodit; jsou lidé, kteří umějí stát, ale kde jsou lidé, kteří umějí sedět? Vezměte si židli s opěradlem, pane Uii. A nyní se neopřete. Ruce na stehna, rovnoběžně s břichem, lokty odstavají od těla. Jak dlouho tak vydržíte sedět, pane Uii?

UI · Líbovolně dlouho.

HEREC · Pak je vše v pořádku, pane Uii.

GIVOLA · Snad, šéfe, dobře je, že milý Giri má zdědit roli Dogsboroughovu.

Lidovou notu zná — i bez lidu.

Předvádí smiška: smát se umí tak, až se stropu se sype štukatura, je-li to nutné. Ale také jindy, když třeba mluvíš, že jsi synem předměstí, což přece jsi, a pak když o sedmi svých statných chlapcích mluvíš...

UI · To se směje?

GIVOLA ·

Až se stropu se sype omítka. Nic mu však neříkej, řekl by zas, že štvu. At raději si odvykne sbírání klobouků.

UI ·

Co?

GIVOLA ·

Klobouků těch lidí, které odstřelil. Když s nimi veřejně všude chodí, je to prostě hnus.

UI ·

Volovi, jenž pro mne pracuje, já hubu nezavážu. Přehlížím chybičky u svých spolupracovníků. *K herci.*

Teď řečnění! Něco mi předneste!

HEREC · Shakespeare. Nic jiného. Caesar. Antický hrdina. *Vytáhne z kapsy knížečku.* Co soudíte o řeči Antoniově? U Caesarovy rakve. Proti Brutovi, vůdci zákeřných vrahů. Vzorný lidový projev, velice slavné. Hrál jsem Antonia na vrcholu své kariéry, v roce 1908. Přesně to, co potřebujete, pane Uii. *Postaví se do pózy a recituje, verš za veršem, Antoniovu řeč.* Přátelé, Římané a rodáci, mně sluchu dopřejte! *Ui opakuje z knížečky vše po něm, někdy hercem opravován, avšak uchovává si v podstatě svůj strohý a drsný tón.*

HEREC ·

Já přicházím, bych pohřbil Caesara, ne chválil jej; zlo, které lidé činí, žije po nich, čin dobrý bývá pochován s jich kostmi.

Tak budiž s Caesarem. Zde čacký Brutus vám řek, že Caesar ctižádostiv byl: když tak, to věru krutá byla vina a krutě za ni Caesar zaplatil.

UI *pokračuje dále sám*

Zde, z vůle Brutovy i ostatních, — neb, víte, Brutus ctihodný je muž, tak všichni jsou to lidé ctihodní, — chci k Caesarovu pohřbu promluvit. Bylť přítel můj, mně věren, spravedliv; leč Brutus dí, že ctižádostiv byl, a Brutus, pravda, ctihodný je muž. On zajaté vám vodil do Říma, jichž výkup obci plnil pokladny: či v tom se Caesar ctižádostiv zdál? Když chudí naříkali, Caesar plakal: ba, ctižádost má z tvrdší látky být; však Brutus dí, že ctižádostiv byl, a Brutus jistě ctihodný je muž. Vy o slavnosti luperkálií jste všichni viděli, jak po třikrát jsem královskou mu dával korunu, již třikrát odmítnul. — To ctižádost? Však Brutus dí, že ctižádostiv byl, a dojista on ctihodný je muž. Já nechci zlehčovat, co Brutus řek, však tady jsem, bych mluvil jen, co vím. Vy všichni jste ho milovali kdys, ne bez příčiny; — jaká příčina vám tedy brání truchlit pro něho? *Za posledních veršů pomalu padá opona. Objeví se nápis.*

8.

Kancelář Karfióltru. Arturo Ui, Ernesto Roma, Giuseppe Givola, Emanuelo Giri a tělesní strážci. Houfec drobných zelinářů naslouchá Uiovu projevu. Na stupínku vedle Uie sedí nemocný starý Dogsborough. V pozadí Clark.

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

UI *řve* · Svévůle! Vyděračství! Loupež! Vražda! Výstřely na ulici! Muži, kteří jdou do práce, pokojní občané na prahu radnice, kde mají svědčit — vraždění za bílého dne! A co podniká městská správa, ptám se? Nic! Ovšem, ti úctyhodní páni musí tam kout své temné kšefty, jak lze vzít počestným lidem jejich čest, a ne jak zakročit.

GIVOLA · Teď slyšte!

UI · Zkrátka — chaos!

Když každý dělat smí, co se mu zlíbí a co mu vnuká jeho egoismus, jsou potom všichni proti všem, a tudíž je vláda chaosu. Když pokojně prodávám ve svém zelinářství nebo řídím své auto s karfiólem nebo já nevím co, a někdo méně mírný mi vpadne do krámu, řka: „Ruce vzhůru!“

či prostřelí mi pneumatiku, nebude nikdy klid a mír! Když tohle však vím, když vím, že lidé takoví jsou, a ne jak ovečky, tak něco musím podniknout, abych obchod zachránil a abych, když se sousedovi zachce, nemusil každou chvilku zvedat ruce, nýbrž je upotřebil ke své práci, snad k počítání okurek či k čemu. Člověk je zkrátka takový. A nikdy svůj browning neodloží z vlastní vůle, že je to hezcí a že krasořečník ho za to na radnici pochválí. Nestřílím já, tak střelí druhý! To je logické. Co dělat, tážete se. To uslyšíte. Především hned jedno: jak jste to dělali, to nejde už. Líně si sedět v krámě za pokladnou a doufat, že vše dobře dopadne, a nadto nejednotní, roztříštění, bez stráže, ochrany a záštity,

bezmocni tedy vůči gangsterům —
to nejde. Z toho plyne potřeba
jednoty. A pak vůle k obětem.
Slyším vás: Cože, něco obětovat?
Platit snad za ochranu, třicet procent
za protektorství? Ne, to nechceme!
Na to je peněz škoda! Jo, tak kdyby
to bylo možné zadarmo, to rádi!
Tak jednoduché, milí zelináři,
to není. Zadarmo je pouze smrt.
Jinak vše něco stojí. Za ochranu,
bezpečnost, klid a mír se musí platit.
Život je prostě takový. A že
je tomu tak, že nelze to už změnit,
rozhodli jsme se já a tito muži,
co stojí zde — a jiní jsou i venku —
že propůjčíme vám svou ochranu.
Givola a Roma souhlasně tleskají.
Abyste ale všichni viděli,
že vše se má dít na obchodní bázi,
přišel sem mezi nás pan Clark, jež znáte,
z Clarkova velkoobchodu, jak víte.
Roma poytáhne Clarka. Několik zelinářů tleská.

GIVOLA ·

Jménem všech vítám tady pana Clarka.
Že Karfióltrust ba i o ideje
Artura Uie dnes se zasazuje,

je mu jen ke cti. Prosím, pane Clarku!

CLARK · My z Karfióltrustu, pánové a dámy,
znepokojeně vidíme, jak těžce
dnes prodáváte zboží. „Příliš drahé,
slyším váš hlas. Leč proč je to tak drahé?
Protože balič, nakladač a šofér,
zle rozeštváván podvratnými živly,
chce pořad víc. Pořádek udělat tam —
to chce pan Ui a jeho přátelé.

PRVNÍ OBCHODNÍK ·

Kdo ale bude u nás kupovat,
když drobní lidé budou pořad chudší?

UI ·

Otázka oprávněná. Odpověď:
Dělníka, at jsme pro něj nebo proti,
vůbec si nelze od dnešního světa

již odmyslit. Vždyť je to zákazník.
Já vždy jsem tvrdil: čestná práce není
k hanbě. Buduje. Přináší nám zisk.
Je tudíž nutná. Sám o sobě má dělník
všechny mé sympatie. Jenom když
se v houfy srocuje a osobuje
si mluvit do věci, jimž nerozumí,
totiž jak dobýt zisku a tak dále,
pravím: Dost, bratře, tak to nemyslíme.
Jsi dělník, to jest: musíš pracovat.
Když stávkuješ a nepracuješ, pak
už nejsi dělník, nýbrž nebezpečná
škodná a já pak rázně zakročím.
Clark souhlasně tleská.

Abyste ale viděli, že čestně
a s plnou důvěrou se jedná, sedí
tu s námi muž, jenž pro nás pro všechny
je předobrazem ryzí počestnosti
a neúplatné morálnosti, totiž
pan Dogsborough.

Zelináři tleskají o něco silněji.

Já, pane Dogsborough,
hluboce cítím v této hodině,
jak jsem vám zavázán. Nás Prozřetelnost
spojila. To, že muž jak vy jste zvolil si
mne, mladšího, jenž prostým synem před-
městí

jsem jen, za svého přítele, ba syna,
to nikdy, nikdy nezapomenu vám.

*Uchopt Dogsboroughovu ochable visící ruku
a pořásá ji.*

GIVOLA *polohlasem* ·

Otřesná chvíle! Otec se synem!

GIRI *předstoupí* ·

Šéf, lidé, mluvil nám všem ze srdce!

Vidím to na vás, že se chcete ptát.

Tak ven s tím! Žádné strachy! Nesežerem
nikoho, kdo jde s námi. Říkám přímo:

já nejsem přítel řečnění a zvlášt
ne toho neplodného štouralství,
co na ničem nenechá dobrý vlásek,
co vzdychá, namítá — a nikam nevede.

Rádi však vyslechneme návrhy,
zdravé a kladné, jak lze udělat
to, co se prostě udělat už musí!
Spusťte!

Zelínáři se nehýbají.

GIVOLA · A nešetřte nás! Však mě znáte.
Mé květinářství též.

JEDEN TĚLESNÝ STRÁŽCE ·

Ať žije Givola!

GIVOLA · Tak tedy ochrana— či vyděračství,
svévůle, loupež, vražda? Kámen na
kámen?

PRVNÍ OBCHODNÍK ·

Poslední dobou byl tu celkem klid.

U mne nebyla žádná výtržnost.

DRUHÝ OBCHODNÍK ·

V mém krámě také ne.

TŘETÍ OBCHODNÍK ·

A taktéž u mne.

GIVOLA · Prazvláštní!

DRUHÝ OBCHODNÍK ·

Mluvílo se ovšem tuhle,
že ve výčepech dochází k scénám,
jež pan Ui vylíčil, že někde sklenky
se rozbíjely, vyléval se rum,
když za ochranu řádně neplatili—
však bohudíky u nás bylo klidno.

ROMA ·

A Sheet? A Bowl? Co tohle vraždění?

To že je klid?

DRUHÝ OBCHODNÍK ·

Má s tím co společného
karfiól, pane Romo?

ROMA ·

Nemá. Moment!

*Roma jde za Uiem, jenž seděl po své velké řeči
na židli, vyčerpán a lhostejně. Po několika
slozech přivolá Giriho a také Givola se zúčastní
spěšně šeptané rozmluvy. Pak kývne Giri na
jednoho z tělesných strážců a rychle s ním vy-
chází ven.*

GIVOLA · Vážené shromáždění! Pana Uie,
jak právě slyším, žádá jedna žena,

aby mu směla tady vyslovit
svůj dík.

*Jde dozadu a přivede dovnitř nalíčenou, ná-
padně oblečenou ženu — Daisy z doků —
která vede za ruku děvčátko. Všichni tři jdou
před Uie, jenž povstal.*

GIVOLA · Jen mluvíte, paní Bowlová!

K zelínářům:

Je prý to vdova po Bowlovi, který
v Karfióltruštu býval prokuristou
a včera úkladně byl zavražděn,
když za povinností šel na radnici.
Paní Bowlová!

DAISY Z DOKŮ · Pane Uii, ve svém hlubo-
kém žalu, jenž se mne zmocnil po vyzý-
vavé vraždě, spáchané na mém ubohém
muži, když chtěl jít za splněním své
občanské povinnosti na radnici, chtěla
bych vám vyslovit svůj nejproctitější
dík. Je to za ty květiny, které jste poslal
mně a mé dceruše ve věku šesti let,
která byla oloupena o otce. *K shromáždě-
ní:* Pánové, jsem jenom ubohá vdova a
chtěla bych vám jen říci, že bych dnes
bez pana Uie stála na ulici, by kdykoli
odpřisáhnou. Má dceruška ve věku pěti let
a já vám to nikdy nezapomeneme, pane
Uii.

*Ui podá Daisy z doků ruku a chytne dítě za
bradičku.*

GIVOLA · Bravo!

*Napřítě shromážděním přichází Giri s Bowlo-
vým kloboukem na hlavě, následován několika
gangstery, kteří vlečou velké plechovky s petro-
lejem. Prodtrají se k východu.*

UI · Mou soustrast, paní Bowlová. Ta zvěrstva,
nestoudná, pustá, musí přestat...

GIVOLA *protože obchodníci se začínají rozcházet* ·
Stůjte!

Schůze se ještě nekončí. Náš přítel
James Greenwool nyní k počtě zesnulého
chudáka Bowla zazpívá nám píseň,

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

po níž se koná sbírka pro vdovu.

Baryton je to.

Jeden z tělesných strážců předstoupí a zpívá sentimentální píseň, v níž se zhusta vyskytuje slovo „vlast“. Během písně gangsteři, hluboce ponořeni do hudebního požítku, sedí s hlavami v dlaních nebo se zavřenýma očima a se zvrácnou hlavou atd. Skrovný potlesk, který se po písni zvedne, přeruší houkání sirén policejních a hasičských aut. Veliké okno v pozadí zrudlo.

ROMA · V přístavní čtvrti hoří!

HLAS · Kde?

TĚLESNÝ STRÁŽCE *ustoupí* ·

Je tady

zelinář jménem Hook?

DRUHÝ OBCHODNÍK · Zde! Oč se jedná?

TĚLESNÝ STRÁŽCE ·

Hoří vám sklady.

Obchodník Hook se řítí ven. Někteří za ním.

Jíni k oknu.

ROMA · Stůjte! Zůstat

v místnosti!

K tělesnému strážci.

Podpáleno?

TĚLESNÝ STRÁŽCE · Jistěže.

Plechovky s petrolejem se tam našly.

TŘETÍ OBCHODNÍK ·

Tudy se, myslím, vynášely.

ROMA *zuřivě* · Jak?

My že jsme pachatelé? Mluvte!

JEDEN TĚLESNÝ STRÁŽCE *vrazí obchodníkově browning do žeber* ·

Co

se odtud vynášelo? Plechovky?

JINÝ TĚLESNÝ STRÁŽCE *k ostatním obchodníkům* ·

Viděls je? — Ty?

OBCHODNÍCI · Já ne. — Já taky ne.

ROMA ·

To bych si myslel!

GIVOLA *rychle* ·

Tentýž muž, jenž právě

nám tady ještě vyprávěl, jak klidně to nyní chodí ve všech zelinářstvích, svůj sklad zří hořet! Bohaprázdnou rukou se mění v popel! Pořád nevidíte? Jste slepí? Sjednotte se! Ihned! Každý!

UI *řve* ·

Daleko to zde došlo. Napřed vraždy, pak zhárství! Všichni pod tím úderem teď musí prokouknout! To platí všem! *Objeví se nápis.*

■

9.

Proces se žháří skladů. Zástupci tisku. Soudce. Žalobce. Obhájce. Mladý Dogsborough. Giri. Givola. Daisy z doků. Tělesní strážci. Zelináři a obžalovaný Fish.

a

Před lavicí svědků stojí Emanuelo Giri a ukazuje na obžalovaného Fische, který tam sedí naprosto apaticky.

GIRI *křičí* ·

Hle, to je muž, jenž zločineckou rukou ten požár založil. Když jsem ho lapil, plechovku s petrolejem tiskl k sobě. Povstaň, když s tebou mluvím! Slyšíš? Vstaň!

Fish je postaven na nohy. Stojí kymácivě.

SOUDCE · Vzchopte se, obžalovaný. Stojíte před soudem. Jste obviněn ze zhárství. Uvažte, co je pro vás v sázce!

FISH *blekotá* · Arlarlarl.

SOUDCE · Odkud jste dostal ty plechovky s petrolejem?

FISH · Arlarl.

Na soudcův pokyn nakloní se nad Fische nadměrně elegantní lékař zamračeného vzezření a vymění pak pohled s Girim.

LÉKAR · Simuluje.

OBHÁJCE · Obhajoba žádá přihrání jiných lékařů.

SOUDCE s úsměvem · Odmítnuto.

OBHÁJCE · Pane Giri, jak to, že jste byl na místě činu, když ve skladišti pana Hooka vypukl požár, jenž obrátil v popel dvaadvacet domů?

GIRI · Byl jsem na procházce kvůli trávení. *Někteří tělesní strážci se zasmějí. Giri se k jejich smíchu přidá.*

OBHÁJCE · Je vám známo, pane Giri, že obžalovaný Fish je nezaměstnaný, který přišel den před požárem pěšky do Chicaga, kde nikdy předtím nebyl?

GIRI · A co má být?

OBHÁJCE · Má vaše auto číslo XXXXXX?

GIRI · Zajisté.

OBHÁJCE · Stálo toto auto čtyři hodiny před požárem před Dogsboroughovou restaurací v 87. ulici a byl obžalovaný Fish vyvlečen z této restaurace v bezvědomém stavu?

GIRI · Jak to mám vědět? Byl jsem celý den na projížďce v Ciceru, kde jsem se setkal s dvaapadesáti lidmi, kteří mohou odpřisáhnout, že mě viděli. *Tělesní strážci se smějí.*

OBHÁJCE · Neříkal jste právě, že jste byl v Chicagu nedaleko doků na procházce kvůli trávení?

GIRI · Namítáte něco proti tomu, že v Ciceru jím a v Chicagu trávím, pane? *Mohutný, dlouhotrvající smích, k němuž se přidá i soudce. Tma. Varhany hrají Chopinův Smuteční pochod jako taneční hudbu.*

b

Když se opět rozsvítí, sedí na lavici svědků zelinář Hook.

OBHÁJCE · Měl jste kdy s obžalovaným něja-

ký spor, pane Hooku? Viděl jste ho vůbec kdy předtím?

HOOK · Nikdy.

OBHÁJCE · Viděl jste pana Giriho?

HOOK · Ano, v kanceláři Karfióltrustu v den požáru mého skladu.

OBHÁJCE · Před požárem?

HOOK · Bezprostředně před požárem. Procházel místností se čtyřmi lidmi, kteří nešli plechovky s petrolejem.

Neklid na lavici tisku a mezi tělesnými strážci.

SOUDCE · Klid na novinářské lavici!

OBHÁJCE · S jakým pozemkem sousedí vaše skladiště, pane Hooku?

HOOK · S pozemkem rejdařství, dříve Sheetova. Můj sklad je chodbou spojen s dvorem rejdařství.

OBHÁJCE · Je vám známo, pane Hooku, že v rejdařství, dříve Sheetově, bydlel pan Giri a že měl tedy na pozemky rejdařství přístup?

HOOK · Ano, jako správce skladů.

Veliký neklid na lavici tisku. Tělesní strážci dělají „Bů, bů“ a zaujímají výhružný postoj vůči Hookovi, obhájci a novinářům. Mladý Dogsborough spěchá k soudci a šeptá mu něco do ucha.

SOUDCE · Klid! Líčení se pro nevolnost obžalovaného odrokuje.

Tma. Varhany opět hrají Chopinův Smuteční pochod jako taneční hudbu.

c

Když se opět rozsvítí, sedí na lavici svědků Hook. Je zhroucený, vedle sebe má hůl a na hlavě a přes oči obvazy.

ŽALOBCE · Špatně vidíte, Hooku?

HOOK namáhavě · Ano.

ŽALOBCE · Můžete říci, zdali jste s to někoho jasně a zřetelně rozeznat?

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

HOOK · Ne.

ŽALOBCE · Poznáváte například tamtoho pána?

Ukáže na Giriho.

HOOK · Ne.

ŽALOBCE · Nemůžete říci, že jste ho někdy viděl?

HOOK · Ne.

ŽALOBCE · Nyní velmi důležitá otázka, Hooku. Dobře si to rozmyslete, nežli odpovíte. Otázka zní: sousedí váš sklad s pozemkem rejdařství, dříve Sheetova?

HOOK *po jisté přestávce* · Ne.

ŽALOBCE · To je vše.

Tma. Varhany hrají dál.

d

Když se opět rozsvítí, sedí na svědecké lavici Daisy z doků.

DAISY Z DOKŮ *mechanickým hlasem* · Poznávám obžalovaného velmi dobře podle vzezření, vědomého si viny, a protože je vysoký metr sedmdesát. Slyšela jsem od své švagrové, že byl spatřen před radnicí v to poledne, kdy byl můj muž při vstupu do radnice zastřelen. Měl pod paží strojní pušku značky Webster a působil podezřelým dojmem.

Tma. Varhany hrají dál.

e

Když je opět světlo, sedí na lavici svědků Giuseppe Givola. Nedaleko stojí tělesný strážce Greenwool.

ŽALOBCE · Tvrdilo se zde, že prý z kanceláře Karfióltrustu vynášelo několik lidí plechovky s petrolejem, a to před vypuknutím požáru. Co je vám o tom známo?

GIVOLA · Může se jednat pouze o pana Greenwoola.

ŽALOBCE · Pan Greenwool je vaším zaměstnancem, pane Givolo?

GIVOLA · Ano.

ŽALOBCE · Jaké je vaše povolání, pane Givolo?

GIVOLA · Květinář.

ŽALOBCE · Je to obchod, v němž se spotřebuje neobvykle mnoho petroleje?

GIVOLA *vážně* · Ne, jen proti mšicím.

ŽALOBCE · Co dělal pan Greenwool v kanceláři Karfióltrustu?

GIVOLA · Zpíval tam píseň.

ŽALOBCE · Nemohl tedy zároveň odnášet plechovky ke skladišti pana Hooka.

GIVOLA · Naprosto vyloučeno. Co do charakteru to není muž, který by se dopouštěl zhářství. Je to baryton.

ŽALOBCE · Ponechávám soudu na vůli, má-li zde svědek Greenwool zazpívat tu krásnou píseň, kterou přednesl v kanceláři Karfióltrustu, zatím co byl založen požár.

SOUDCE · Soud to nepovažuje za nutné.

GIVOLA · Protestuji.

Zvedá se.

Odporné štvání! Hoši čisté krve, jen v pozdvižení myslí střílejší, a to jen trošku, se zde šikanují jak temné živly. To mě pobuřuje.
Smích. Tma. Varhany hrají dál.

f

Když se opět rozsvítí světlo, je soud podle všech příznaků naprosto vyčerpán.

SOUDCE · Tisk naznačil, že soudní dvůr byl z jisté strany vystaven nátlaku. Soudní dvůr konstatuje, že nebyl z žádné strany vystaven žádnému nátlaku a jednal za naprosté svobody. Doufám, že toto prohlášení stačí.

ŽALOBCE · Velectění! Vzhledem k tomu, že

obžalovaný Fish tvrdošjně simuluje demencii, považuje obžaloba další jeho výslechy za nemožné. Navrhujeme tedy...

OBHÁJCE · Velectění! Obžalovaný se vzpamatovává.
Neklid.

FISH *jako by se probíral* · Arlarlvodldlarlarlvodldl.

OBHÁJCE · Vodu! Velectění, žádám výslech obžalovaného Fische!
Velký neklid.

ŽALOBCE · Protestuji! Nic nenasvědčuje tomu, že Fish je při zdravém rozumu. To všechno jsou klíčky obhajoby, vyvolávání senzací, ovlivňování publika!

FISH · Vodl.
Obhájce ho podpírá, Fish povstává.

OBHÁJCE · Můžete odpovídat, Fishi?

FISH · Ann.

OBHÁJCE · Fishi, povězte soudu: zapálil jste 28. minulého měsíce u doků skladiště se zeleninou, ano nebo ne?

FISH · Nnee.

OBHÁJCE · Kdy jste přišel do Chicaga, Fishi?

FISH · Vodu.

OBHÁJCE · Vodu!
Neklid. Mladý Dogsborough přistupuje k soudci a znovu mu něco říká.

GIRI *zešíroka povstane a řve* · Švindl! Lež! Lež!

OBHÁJCE · Viděl jste dříve někdy tohoto muže?
Ukáže na Giriho.

FISH · Ano. Vodu.

OBHÁJCE · Kde? Bylo to v Dogsboroughově restauraci u doků?

FISH *potichu* · Ano.
Veliký neklid. Tělesní strážci vytahují brownin-gy a dělají bů. Přibíhá lékař se sklenicí. Dřtve než mu může obhájce vzít sklenku z ruky, olíje její obsah do Fische.

OBHÁJCE · Protestuji! Žádám, aby sklenice byla prozkoumána!

SOUDECE *vyměňuje s žalobcem pohledy* · Žádost odmítnuta.

DAISY Z DOKŮ *křičí na Fische* · Vrahu!

OBHÁJCE · Velectění!
Když nelze ústa pravdy zacpat hlínou, chtějí je tady zacpat papírem, rozsudkem vás, vás velectěných, jak byste byli velehanební!
Zde na justici řve se: Ruce vzhůru!
Má naše město, jež tak zestárla, co s chroptěním se musí bránit tomu plemeni několika netvorů, má svědkem být i vraždy justice?
A nejen vraždy, také pohanění, že násilí se vzdává? Velectění, přerušte líčení!

ŽALOBCE · Já protestuji!

GIRI · Ty pse! Ty podplacený pse! Ty lháři! Traviči studní! Jen co odtud vyjdeš, vyrvu ti pajšl z těla! Zlosyne!

OBHÁJCE · Kdekdo zná toho člověka.

GIRI *běsní* · Drž hubu!
Když ho chce soudce přerušit:
I ty drž hubu! Je-li ti život drahý!
Protože už nemůže nabrat dechu, podaří se soudci chopit se slova.

SOUDECE · Prosim o klid! Obhájce se bude zodpovídat za zhrdání soudem. Soud zcela chápe pobouření pana Giriho.
K obhájci. Pokračujte.

OBHÁJCE · Fishi! Dali vám v Dogsboroughově restauraci něco pít? Fishi! Fishi!

FISH *jemuž ochable klesá hlava* · Arlarlarl.

OBHÁJCE · Fishi! Fishi! Fishi!

GIRI *řve* · Jen volej! Duše splaskla, je s ním amen!
Však uvidíme, kdo je tady pánem.
Za velikého neklidu se setmí. Varhany hrají dále Chopinův Smuteční pochod jako taneční hudbu.

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

g

Když se naposledy rozsvítí, soudce stojí a vyhlášíje bezbarvým hlasem rozsudek. Obžalovaný Fish je smrtelně bledý.

SOUDCE · Charlesi Fishi, pro zhářství vás odsuzuji k patnácti letům žaláře.
Objeví se nápis.

10.

Dogsboroughovo venkovské sídlo. Noc pozdě k ránu. Dogsborough píše testament a doznání.

DOGSBOROUGH ·

Tak byl jsem já, počestný Dogsborough, srozuměn se vším, co zosnovala a napáchala

ta krvelačná tlupa. Osmdesát roků jsem prožil v slušnosti. Ó bidný světe!

Ti, co mě dávno znají, říkají, že nevím o ničem, a kdybych věděl, že bych to nestrpěl. Leč já vím vše.

Vím, kdo Hookovi sklady podpálil, kdo Fishe odvedl a omámil.

A vím, že u Sheeta byl Roma, když Sheet v krvi zmíral, s lodním lístkem v kapse.

A vím, že Bowla Giri zastřelil v poledne tehdy před radnicí, neboť přespříliš věděl o mně počestném.

Vím, že i Hooka zabil, vždyt měl Hookův klobouk.

Vím o pateré vraždě Givolově,

jak přiloženě uvádím, a vím vše o Uiovi a že on věděl vše

o požáru i o všech těchto vraždách.

Já, počestný váš Dogsborough, jsem vše to znal a strpěl, abych se obohatil, a ze strachu, že bych vaši přízeň ztratil.

11.

Hotel U mamuta. Uiova suita. Uí leží v hlubokém křesle a civí do vzduchu. Givola cosi píše a dva osobní strážci mu rozšklebeně hledí přes rameno.

GIVOLA ·

Já, Dogsborough, odkazuji dobrému, pilnému Givolovi svůj hostinec, čackému, jen trochu prudkému Girimu své venkovské sídlo,

bodrému Givolovi svého syna. Prosím vás, Giriho udělejte soudcem. Romu pak šéfem policie, mého Givolu však ochráncem chudých. Doporučuji vám

vše

Artura Uie na své vlastní místo.

Je toho hoden. Věřte počestnému starému Dogsboroughovi! — To snad stačí.

Doufám, že brzy natáhne už bačkory. — Ten testament, to bude zázrak. Co se ví,

že starý umírá, že jakž takž slušně snad dostanem ho do čistotné země,

tuží se omyvačí mrtvol. Hezký nápis na hrob se hledá. Vždyt rod krkavců

vždy žije z dobré pověsti a slávy, jíž vydobyl si bílý havran, kterého

prý kdosi kdesi kdysi viděl.

Starý je prostě jejich bílý havran, tak prostě bílý havran vypadá.

Ostatně, šéfe, Giri přespříliš

se točí kolem něho. To je nedobré.

UI *náhle se probíraje* ·

Co má být s Girim?

GIVOLA ·

Ech, já povídám,

že moc se točí kolem Dogsborougha.

UI · Nedůvěřuji mu.

Objeví se Giri, na hlavě má nový klobouk. Hookův.

GIVOLA · Já také! Milý Giri,
jak je to s Dogsboroughovou mrtvičkou?

GIRI · Odpírá přístup lékaři.
GIVOLA · Ach, tomu,

co dbal tak o Fische?
GIRI · Já jiného
nepustím k němu. Starý příliš žvaní.

UI · Možná, že před ním též se příliš
žvaní...

GIRI · Co je? *K Givolovi*. Ty smraďochu, že
ses tu zase
vysmradil?

GIVOLA *ustaraně* · Jeho testament si přečti,
můj milý Giri!

GIRI *mu jej vytrhne z ruky* ·
Roma šéfem policie?

Zbláznili jste se?
GIVOLA · Žádá to. Já sám
jsem také proti. Jenomže náš Roma

je velmi nebezpečný muž.
GIVOLA · *Objeví se Roma, následován tělesnými strážci.*
Hej, Romo!

Přečti si testament!
ROMA *vytrhne jej Girimu z ruky* ·

Dej sem! Tak, Giri
soudcem. A kde je ten cár od starého?

GIRI · Má ho a chce ho tajně dostat ven.
Už pětkrát přistihl jsem jeho syna.

ROMA *natáhne ruku* · Dej ho sem, Giri.
GIRI · Co? Vždyť já ho nemám.

ROMA · Máš ho, ty pse.
Stojí zuřivě proti sobě.

ROMA · Vím, co máš za lubem.
Ta věc s tím Sheetem se mne týká.

GIRI · Mne
se týká zas to s Bowlem!

ROMA · Jistěže.
Vy však jste ničemové, a já muž.
Já znám tě, Giri! Znám tě, Givolo!
Ani tvou krátkou nohu nevěřím ti.
Co že jste pořád zde? Co kujete?
Co našeptávají ti o mně, Arturo?

Nezacházejte příliš daleko!

Jinak vás smažu jako mastný flek!

GIRI · Neřvi tu jako na zákeřné vrahy!

ROMA *k tělesným strážcům* ·

To myslí vás! Tak o vás v hlavním staně
se hovoří! Jak o zákeřných vrazilích!

Sedí si s pány od Karfióltru —

ukazuje na Giriho

tu košili šil Clarkův krejčí — vy jen
špinavou práci děláte a ty — *k Uiovi* —
to trpíš.

UI *jako by se probouzel* ·

Co trpím?

GIVOLA · To, že střílí na nákladní auta
Caruthera, toho, co je členem trustu.

UI · Stříleli jste na Carutherova auta?

ROMA · To jenom pár mých lidí o své újmě
provedlo tuhle věc. Mí chlapi totiž
nechápu vždycky, proč jen mají stále
ubohé krámy potit krev a proč
ne taky velkopanské garáže.

Já sám jsem z toho někdy jelen, Arturo!

GIVOLA · Trust ovšem zuří.

GIRI · Říkal včera Clark,
že čekají jen na obdobný případ.
I k Dogsboroughovi si zašel.

UI *rozladěně* · Ernesto,
tohleto musí přestat.

GIRI · Zakroč, šéfe!
Ti chlapi přerostou ti přes hlavu!

GIVOLA ·
Trust zuří, šéfe!

ROMA *vytáhne browning, k oběma* ·
Ruce vzhůru.

K jejich tělesným strážcům.

Taky vy!
Teď všichni ruce vzhůru, žádné špásy!
A ke zdi.

*Givola, jeho lidé a Giri zvedají ruce a liknavě
ustupují ke zdi.*

UI *nešťastně* · Co se děje? Ernesto,
neznervóznij je! Oč se vůbec přete?

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

Výstřel na zelinářské auto! Tohle se dá zas do pořádku. Jinak vše jde jako po másle, vše řádně klape. Požár měl velký úspěch. Krámy platí. Za trošku ochrany hned třicet procent. Ani ne za týden, a celá městská čtvrť je na kolenou. Ruka nezvedne se již proti nám. A já mám další plány a větší.

GIVOLA *rychle* ·

Chtěl bych vědět, jaké plány!

GIRI · Vyser se na plány a postarej se, at sundám ruce!

ROMA · Bude lepší, Arturo, když necháme jim ruce takhle!

GIVOLA · Pěkný pohled, až vejde Clark a takhle uvidí nás!

UI · Ernesto, zastrč browning!

ROMA · Ne, ne, ne.

Arturo, vzbud se! Cožpak nevidíš, co s tebou hrají za hru? Jak tě prodávají těm Clarkům, Dogsboroughům? „Až vejde Clark

a uvidí nás!“ Kde jsou peníze z rejdařství? My z nich neviděli nic. Hoši bouchají do krámů a vlečou do skladů petrolej a vzdychají: Arturo už nás nezná. Dělali jsme pro něho vše a on si nyní hraje na rejdaře a velkého pána. Arturo, vzbud se!

GIRI · No tak, vyblj se a řekni nám, kde stojíš.

UI *vyskočí* · Znamená to

revolver na prsa? Ne, s takovou se u mne nepochodí. Takhle ne. Kdo hrozí mi, ten všechno další může si připsat na svůj vrub. Jsem člověk mírný. Vyhrůžky ale nesnáším! Kdo slepě mi nevěří, at jde si vlastní cestou. A zde se neúčtuje. U mne platí: konat svou povinnost až k nejzazšímu!

A já pak určím, co kdo vydělá; neboť kdo dělá, ten i vydělá!

Důvěru žádám, nic než důvěru!

Vám chybí víra! A když víra chybí, je po všem věta. Proč jsem mohl vše to vykonat, nu, proč? Jen díky víře! Že fanaticky věřil jsem své věci!

A jenom s vírou, s ničím nežli s vírou jsem bil se s tímto městem, abych nyní je přiměl na kolena. S vírou šel jsem k Dogsboroughovi, s vírou jsem pak vstoupil

i do radnice. V holých rukou nic než svoji neoblomnou víru.

ROMA · Ovšem i browning.

UI · Ne. Ten mají jiní také.

Leč to, co nemají, je pevná víra, že k vůdcovství jsou předurčení. Takto musíte ve mne věřit! Věřit, věřit! Že pro vás chci to nejlepší a vím, co je to nejlepší. A tím že také naleznu cestu k vítězství. A kdyby Dogsborough odešel, tak já pak určím, kdo tu čím bude. Řeknu jenom jedno: budete spokojeni.

GIVOLA *si položí ruku na prsa* ·

Arturo!

ROMA · Hybaj!

Giri, Givola a Givolovi tělesní strážci pomalu s rukama nad hlavou vycházejí.

GIRI *na odchodu k Romovi* ·

Tvůj klobouk se mi líbí.

GIVOLA *na odchodu* ·

Drahý Romo...

ROMA · Neodnauč se smíchu, klaune Giri! Givolo, nezapomeň koňskou nohu, i když je jistě taky kradená! *Sotva jsou pryč, upadá Ui opět do zadumání.*

UI · Odejdi!

ROMA · Kdybych neměl, Arturo, právě tu víru v tebe, o níž jsi

teď mluvil, nejednou bych nevěděl,
jak pohlédnout svým lidem do očí.
Musíme jednat! Ihned! Giri chystá
veliká svinstva!

UI · Velké nové věci
zas chystám já. Zapomeň na Giriho!
Tebe, co svého nejstaršího druha,
věrného pobočníka, chtěl bych nyní
zasvětit do svých zrajících už plánů.

ROMA *rozzářené* ·
Vyprávěj! To, co jsem ti hodlal říct
ohledně Giriho, to může počkat.
*Posadí se k němu. Jeho lidé stojí čekající
v koutě.*

UI · Chicago máme. Chci mít více.

ROMA · Více?

UI · Nejsou jen tady zelinářství.

ROMA · Nejsou.

Jen jak se dostat jinam?

UI · Hlavním vchodem.
A zadním vchodem. Stejně jako okny.
Odmítán, žádán. Volán, vykřičen.
Hrozbou i prosbou. Pomluvou i mluvou.
Objetím z ocele i něžným násilím.
Zkrátka jak zde.

ROMA · Však jinde je to jiné.

UI · Chci zkusmo provést generální zkoušku
v některém z menších měst. Pak ukáže se,
je-li to jinde jiné, čemuž nevěřím.

ROMA · A kde má být ta generální zkouška?

UI · V Ciceru.

ROMA · Tam však působí ten Dullfeet,
co vydává ty Zelinářské listy
s přílohou „Vnitřní soustředění“. Jednou
týdně
mi klně, že jsem Sheetův vrah.

UI · To musilo
by přestat.

ROMA · Mnozí na pisálky sočí.
Tiskařská čern leckoho dráždí k hněvu.
Mne třeba. Měli by s tím přestat, Arturo.

UI · Musí to přestat. Trust již vyjednává

s Cicerem. Zprvu chceme pokojně
prodávat karfiól.

ROMA · Kdo jedná?

UI · Clark.

Má ale těžkosti. To kvůli nám.

ROMA · Tak. Tedy Clark. Já tomu Clarkovi
nevěřím ani za mák.

UI · Říká prý se
v Ciceru, že jdem za trustem jak stín.
Karfiól chtějí. Nechtějí však nás.
Obchody se nás hrozí a co víc:
manželka toho Dullfeeta má v Ciceru
už dlouhá léta import zeleniny
a Karfióltrust by jí přišel vhod.
Nás nebýt, byla by už jistě v něm.

ROMA · Plán s Cicerem tak tedy vůbec není
od tebe? Je to jen plán Karfióltrustu?
Arturo, všemu teď už rozumím!
Je jasné, co se hraje.

UI · Kde?

ROMA · Kde? V trustu!

U Dogsborougha! Jeho testament!

Je objednaný trustem! Anšlus chtějí
s Cicerem. Ale ty jsi v cestě. Jak
tě odklidit? Ty máš je přece v hrsti:
pro svoje svinstva potřebovali tě,
všecky tvé činy proto trpěli.
Co s tebou teď? Nu, Dogsborough se
přizná!

Za slz a nářku vleze do rakve
a kolem stojí hlávky karfiólu,
dojatě vezmou z jeho rukou papír
a za vzlykotu přečtou potom tisku,
jak kaje se a naléhavě žádá
vymýtí mor, ježž on—tak, on, to dozná!—
k nim zavlekl, a vrátit se zas zpátky
k starému počestnému obchodu.
Arturo, to je jejich plán. A všichni
jsou s nimi: Giri, který dovoluje
Dogsboroughovi škrabat testamenty,
a jeho přítel Clark, jenž kvůli nám
má svízel v Ciceru a chtěl by hrabat sám.

ZADRŽITELNÝ VZESTUP ARTURA UIE

Sup nad mršinou — Givola. — Ten
Dogsborough,

počestný starý Dogsborough, co škrabe
zrádcovská lejstra, jež tě zahrnují
jen svinstvem, musí zmizet nejdřív, jinak
je amen s tím tvým plánem s Cicerem!

UI · Nějaký komplot, myslíš? Pravda, stál
jsem jaksi stranou. Je to nápadné.

ROMA · Zapřísahám tě, Arturo, že všechno
sám urovnám! Se svými hochy vpadnu
ještě dnes na zámeček, Dogsborougha
vytáhnou ven, jakoby na kliniku,
a promptně odevzdám ho v mauzoleu.

UI · Giri je v zámečku.

ROMA · A může klidně
tam zůstat.

Pohlédnou na sebe.

ROMA · Čistka prostě.

UI · A co Givola?

ROMA · Na cestě zpět tam zajdu. Objednám
u něho v květinářství tlusté věnce
pro Dogsborougha. I pro vtipálka Giriho.
Zaplatím hotovým.

Ukáže na svůj browning.

UI · Ten podlý plán
těch Dogsboroughů, Clarků, Dullfeetů
z té akce v Ciceru mě vytlačit,
tím, že mě ocejují na zločince,
musí být tvrdě zmařen. Věřím ti.

ROMA · To můžeš. Musíš být však u toho,
než začnem, musíš hochy rozpumpovat,
tak aby celá věc jim byla jasná.

Nejsem tak dobrý řečník.
potřásá mu rukou · Souhlasím.

ROMA · Já jsem to věděl! Tak a nejinak
teď padne rozhodnutí. Ty a já!

My dva! No řekni! Jako za stara!
K svým lidem:

UI · Co jsem vám říkal? Arturo jde s námi!

ROMA · Já přijdu.
V jedenáct.

UI ·

Kam?

ROMA ·

Do garáže.

Jak bych se znovuzrodil! Jde se do toho.
Rychle se svými lidmi odchází.

Přecházejí sem a tam, připravuje si Ui řeč, kte-
rou chce přednést Romovým lidem.

UI · Přátelé! Hnusná zrada osnuje se
za mými zády. Je mi z toho smutno,
leč je to pravda. Lidé, kteří dlouho
žili mi po boku a jimž jsem příliš
snad věřil, srotili se před nedávnem,
šlení ctižádostivostí, chtějí
a pustě věrolomní, rozhodli se
spojit se s karfióly — ne, to nejde —
spojit se — s čím? Už mám to: s policií
a hned vás likvidovat. Dovídám se,
že mi jde o život! Má trpělivost
je u konce. I nařizuji tedy,
abyste této noci pod velením
Ernesta Romy, jemuž věřím...

Objeví se Clark, Giri a Betty Dullfeetová.

GIRI *poněvadž Ui vypadá polekaně* · My jen,
šéfe!

CLARK · Uii, zde paní Dullfeetová z Cicera!
Je práním trustu, abyste ji přijal,
vyslechl, dohodl se s ní.

UI *zamračeně* · Tak. Proším.

CLARK · Při jednání o fúzi chicagského
Karfióltrustu s lidmi z Cicera
byly, jak asi víte, v Ciceru
námitky proti vaší účasti.
Trustu se podařilo konečně
vše vyvrátit a paní Dullfeetová chce...

PANÍ DULLFEETOVÁ ·

Vyjasnit nedorozumění. Také
za svého chotě, pana Dullfeeta,
bych chtěla zdůraznit, že kampaň v tisku
vám, pane Uii, neplatila.

UI ·

Komu tedy?

CLARK ·

Řeknu vám rovnou, Uii: „sebevražda“
Sheetova velmi rozladilo Cicero.